

Azərbaycan Prezidenti III Şuşa Qlobal Media Forumunun iştirakçıları ilə görüşüb

İyulun 19-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Xankəndidə "Rəqəmsal keçidlər: Süni intellekt dövründə informasiya və media dayanıqlılığının gücləndirilməsi" mövzusunda III Şuşa Qlobal Media Forumunun iştirakçıları ilə görüşü keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev Forum iştirakçılarının suallarını cavablandırıb.

Moderator - "Euronews"-un Yaxın Şərq bürosunun rəhbəri xanım **Ceyn Vitterspun**: Zati-aliləri cənab Prezident.

Xanımlar və cənablar, hörmətli qonaqlar.

III Şuşa Qlobal Media Forumuna xoş gəlmisiniz. Biz Azərbaycanın mədəni mərkəzinin bir hissəsi olan Xankəndi şəhərində sizi görməkdən şadıq. Bizim üçün xüsusi olaraq bu gün burada hörmətli media peşəkarlarını, fikri formalaşdıran rəhbərləri və dünyanın müxtəlif yerlərindən gəlmiş insanları görmək şərəfidir. Bu forum, əslində, dialoq, şəffaflıq və daimi inkişaf edən media mühitində əməkdaşlığa yönəlib.

Bu il keçirilən forum 52 ölkədən 140 qonağı, 30-a yaxın informasiya agentliyinin və 80 media qurumunun nümayəndələrini bir araya gətirib. Builki forum rəqəmsal keçidlər, süni intellekt dövründə informasiya və media dayanıqlılığının gücləndirilməsi mövzusunda həsr olunub. Aparılacaq müzakirələr məhz medianın çağırışlar və imkanlar qarşısında müqavimətinin gücləndirilməsinə, o cümlədən rəqəmsal transformasiyanın təsirinə və müstəqil jurnalistikanın, sülhün, inkişafın, qarşılıqlı anlaşmanın daha da artırılmasına yönələcək.

İndi isə mən böyük şərəf hissi ilə sözü zati-aliləri cənab İlham Əliyevə - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti - vermək istəyirəm.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun, Ceyn. Sağ olun.

Mən bütün qonaqlarımızı Qarabağda salamlamaq istəyirəm. Çox sağ olun ki, bizimləsiniz. Üçüncü dəfədir ki, belə bir mühüm tədbir Qarabağda keçiri-

lir. Şuşa Media Forumu artıq ənənəvi xarakter alıb. Ümid edirəm ki, bu ənənə davam edəcək və vaxt keçdikcə qonaqların sayı artır, coğrafi əhatə daha da genişlənir. Bütün bunlar bir daha göstərir ki, ən mühüm mövzuların mərhəmətli şəraitdə açıq müzakirələrinə böyük ehtiyac var. Söhbət təkcə media-dan deyil, həmçinin qlobal gündəlikdən gedir. Dünyada vəziyyət sürətlə dəyişir. Əgər ötən il Şuşada keçirilmiş forumdan başlasaq görürük ki, nə qədər çox dəyişikliklər baş verib.

Əlbəttə ki, ilk növbədə, mətbuat belə tədbirlərə qatılır, bütün hekayələri söyləyir, bu dəyişiklikləri, hadisələri təsvir edir və öz cavabını, rəyini bildirir. Bir sözlə, çox məmnunam ki, biz burada - Xankəndidə bu cür böyük tədbirə toplaşmışıq. Bugünkü görüşü burada, yeni tikilmiş Konqres Mərkəzində, Xankəndinin Zəfər meydanında keçirmək qərarına gəldik. Beləliklə, əminəm ki, bura qonaqlar üçün maraqlı olacaq, yenidənqurma, eləcə də 30 ildən artıq bu yerlərdən didərgin düşmüş insanların qayıtmaları baxımından ərəzilər azad olunandan sonra görülmüş işlərə baxmaq cəlbədicə olacaq. Bununla şərhimi yekunlaşdırıram ki, müzakirə üçün daha çox vaxt qalsın. Bir daha bizimlə olduğunuz üçün təşəkkür edirəm.

Moderator Ceyn Vitterspun: Cənab Prezident, Sizə suallarımızın sayı xeyli çoxdur. Hamı hazırlaşib gəlib. Gəlin, indi elə birbaşa başlayaq. Birinci sual verən cənab Klaus Piter Ralf Yurgensdir, Londonda yerləşən "Economy-first Limited"-in direktorudur. Buyurun.

Klaus Piter Ralf Yurgens: Çox sağ olun zati-aliləri, cənab Prezident.

Yenidən burada olmağıma çox şadam. Dəvətə görə minnətdaram. Ümu-

miyyətlə, növbədə birinci sualı vermək hər zaman çətindir və ötən ilki mövzuya qısaca qayıtmaq istəyirəm. Biz COP29 haqqında çox danışdıq. İndi, düşünürəm, o, böyük uğura çevrildi. Həmin konfrans ilə növbəti konfrans arasında yarı yoldayıq. Siz COP29 tədbirinin irsini necə təsvir edərdiniz? Azərbaycanın bu sahədə formalaşdırdığı siyasətin davamı digər ölkələrdə olacaqmı? Söylədiyiniz kimi, COP29 xüsusi tədbir oldu. Onun irsini necə görürsünüz? Yəni, COP30, 31 və ya 32 də olacaq. Şəxsi təəssüratınızı bölüşsəniz, yüksək dəyərləndirərik. Çox sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun. Həqiqətən bu, ölkədə ilin tədbiri oldu. Ötən il 197 ölkənin iştirakı ilə keçirilmiş belə bir mühüm iqlim dəyişmələri konfransında bütün dünyada çox böyük auditoriya var idi. Qeydiyyatdan keçmiş 77 min iştirakçı oldu. Qeyd etdiyim kimi, təxminən 200 ölkədən nümayəndə gəlmişdi. Onların sırasında 70 dövlət və hökumət başçısı var idi. Bu həmin mövzunun əhəmiyyətini aydın şəkildə göstərdi. Həmçinin bir çox insan Bakıya, Azərbaycana ilk dəfə idi ki, səfərə gəlmişdi. Düşünürəm ki, onlar üçün maraqlı tanışlıq idi. Qlobal iqlim gündəliyinə töhfəmizə gəldikdə dəyərdim ki, Azərbaycan ekologiyaya hörmətlə yanaşan ölkədir. Biz elektrik enerjisinin istehsalında nə kömürdən, nə də ki, yanacaqdan istifadə edirik. Biz yalnız su və təbii qaz ehtiyatlarından istifadə edirik və bu yaxınlarda Günəş enerjisindən istifadəyə başlamışıq.

Yeri gəlmişkən, "yaşıl gündəliyi"imiz çox genişdir. 2030-cu ilə qədər artıq imzalanmış investisiya müqavilələri əsasında biz ən azı 6 qıqavatlıq "yaşıl enerji"ni, o cümlədən Günəş, külək və su-elektrik enerjisini istehsal edəcəyik. Su-elektrik enerjisi Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə əsas yer tutur. Biz ümumi 280 meqavat gücündə 30 kiçik su-elektrik stansiyasını artıq istismara vermişik.

İlham Əliyev siyasətinin təməl prinsipləri dəyişməzdir

Azərbaycan Prezidenti III Şuşa Qlobal Media Forumunun iştirakçıları ilə görüşüb

Əvvəli 1-ci sahə.

Beləliklə, "yaşıl gündəliyi"imiz həqiqətən çox genişdir. Eyni zamanda mənim mesajım, ev sahibi olan Azərbaycanın mesajı ondan ibarət idi ki, biz həmin məsələyə realist və pragmatik yanaşmalıyıq. Hamımız anlayırıq ki, biz planeti qorumalıyıq. Lakin ətraf mühit böhranına ən çox rəvac verənlər, yəqin ki, bu yükü öz üzərinə götürməlidirlər.

İqlim dəyişmələri ekzistensial əhəmiyyət daşıyan, inkişaf edən kiçik dövlətlərə gəldikdə, onlara güclü dəstək lazımdır. Biz bunu planlaşdırırdıq və etməyə çalışırıq. İnkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətləri ilə bağlı xüsusi sessiyamız oldu. Azərbaycan ən az inkişaf etmiş ölkələrdə iqlim dəyişmələri məsələlərinin həlli üçün xüsusi fond 10 milyon ABŞ dolları ayırdı. Lakin düşünürük ki, siz faydalı qazıntıları diqqətdən kənarda qoya bilməzsiz. Çünki yaxın gələcəkdə onları siz dünya yaşaya bilməz, iqtisadiyyat işləyər bilməz, təyyarələr uça bilməz və hər bir şey dəyərli. Beləliklə, biz reallığın bu tərəfini də görməliyik.

Biz "Yaşıl Keçid Proqramı"nı həyata keçiririk. Lakin eyni zamanda anlayırıq ki, neft və qaz olmadan inkişafı, gələcəyimizi planlaşdırmaq, vətəndaşlarımız üçün lazımi şəraitləri təmin etmək mümkün olmayacaq. Bizim üçün çətin an və müəkkəb müzakirələr oldu. Lakin düşünürəm ki, sədrliyi yox, anlaşmanı təmin etdi. Bir sözlə, öz rolumuzu Qlobal Cənub və Qlobal Şimal arasında körpü kimi gördük. Düşünürəm ki, bunun öhdəsindən gələ bildik.

COP29-da mühüm nailiyyətlərdən biri ondan ibarətdir ki, biz elə konstruktiv mühit yaratdıq və şəxsi töhfə verdik ki, karbon bazarlarının fəaliyyəti ilə bağlı 6-cı maddə üzərində razılıq əldə olunsun. Bu məsələ ən azı son 10 il ərzində müzakirədə qalmışdır. Beləliklə, o, COP29-un ən mühüm və tutarlı nəticəsinə çevrildi. Düşünürəm ki, digər mühüm nəticə iqlim dəyişmələri məsələlərinin həlli ilə bağlı vəsaitlərin övləcdən COP29-da nəzərdə tutulmuş 100 milyard ABŞ dollarından 300 milyard ABŞ dollarına qədər artırılması oldu. Bilirlik ki, bəzi ölkələr bundan razı qalmadı. Lakin ədalətə naminə söyləməliyik ki, biz vəsaitlərin üç dəfə artırılmasına nail olduq. Əlbəttə ki, bizdən sonra öhdəliyi öz üzərinə götürən tərəflər həmin vəsaitlərin artırılması üçün öz işlərini görməli olacaqlar. Çünki həmin və bir çox digər məsələlər bizim kimi qalacaq. Biz ondan artıq təşəbbüs irəli sürdük. Ölkələrin tam əksəriyyəti həmin təşəbbüslərə qoşuldu. Düşünürəm ki, təşəbbüslərimizin heç birinə qoşulmayan cəmi iki ölkə oldu. Lakin bu, təşəbbüslərin münasibliyinə deyil, sırf siyasi səbəblərə bağlı idi. İndi isə sual belədir - gələcəkdə nə baş verəcək? Əlbəttə ki, ABŞ-nin global lider, iqlim dəyişmələrinə ən böyük töhfə verən tərəf və ən böyük investor kimi məsələləri nəzərdə tutulur. Onun rolu, əlbəttə ki, diqqətdən kənarda qala bilməz. Bir sözlə, çox məsələ onlardan asılı olacaq. Buna görə hamımız böyük ümidlə və müəyyən narahatlıqla bu ilin sonunda keçiriləcək COP30-u gözləyirik.

Bir daha qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycana gəldikdə, təsəvvür edə bilərsiniz, biz karbon emissiyalarına ən böyük töhfə verən tərəf deyilik. Lakin bununla belə, "yaşıl gündəliyi"imiz və körpü salmaq, müxtəlif tərəflər arasında anlaşma yaratmaq kimi məsələlərdə göstərdiyimiz səylər BMT və bir çox beynəlxalq tərəfdaşlar tərəfindən lazımcına dəyərləndirilir. Bizə gəldikdə, bir daha qeyd edim ki, "yaşıl

gündəliyi"yimizə sadiq qalacağıq. Lakin COP30, 31 və 32 necə olacaq, bu, əlbəttə ki, açıq sual olaraq qalır.

Moderator Ceyn Viterpsun: Peter, təşəkkür edirəm sualınıza görə. İndi isə biz dərhal növbəti suala keçirik. Professor Şerzodxon Kudratuxa. O, Özbəkistan Jurnalistika və Kütləvi Kommunikasiyalar Universitetinin rektorudur.

Şerzodxon Kudratuxa: Salam, hörmətli cənab Prezident. İcazə verin, əvvəlcə Sizi iyulun 4-də Xankəndinin ilk dəfə çox yüksək səviyyədə evsahibliyi etdiyi İqtisadi Əməkdaşlığın Təşkilatının 17-ci Zirvə görüşünün uğurla keçirilməsi münasibətilə təbrik edirəm. Biz bunun şahidi olduq. Həmçinin burada Özbəkistan Prezidenti Şavkat Miromonoviç Mirziyoyevin dövlət səfəri uğurla keçdi. Bizim jurnalistlərin çoxlu təəssüratı var. Biz üçüncü ildir ki, gəlirik, ancaq Xankəndidə ilk dəfə olduq.

Mənim bir neçə sualım var. İcazə ilə, Sizi birinci sualı verim: Keçən həftə Əbu-Dabidə Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanla Sizin aranızda tarixi görüş oldu. Bu, niyə vacibdir? Niyə bu, son dərcə mühümdür? Çünki iki ölkə global təhlükələr zamanı, belə bir çətin vaxtda dost olmağın hər halda daha yaxşı olduğunu dünyaya nümayiş etdirdi. Bu, günümüz üçün çox gözəl bir nümunədir. Sizin soruşmaq istədiyiniz: bir çox suallar arasında Zəngəzur dəhlizi məsələsi də qaldırıldı. Mən bilirəm ki, bu dəhliz, ilk növbədə, Azərbaycan və Ermənistan üçün, həmçinin bizim bütün böyük Xəzər regionumuz üçün çox vacibdir. Amma istərdim ki, bunun böyük türk dünyası üçün nə qədər əhəmiyyətli olması, onun qarşısında hansı perspektivlər açması üzərində dayanırıq. Çünki aramızda körpü yox idi, inşallah, indi biz birləşəcəyik. Bu, çox maraqlıdır. Keçən il də burada idim, amma təəssüf ki, sual verə bilmədim. Sizə çox şəxsi sualım var. Üçüncü dəfədir ki, Qarabağa gəlirəm və burada maşın sürərkən döndə döndə müşahidə etdik ki, hər şey əbədiyyətə nəfəs alır, burada hər daş, hər dağ zikr edir, hər ağac şükür edir. Çünki bu, baş verdi. Burada müşahidə etdik ki, üç il ərzində çoxlu dəyişikliklər baş verib: yollar əldə, avtomobil heç vaxt silklənmir, çoxlu müasir tikinti var, məscidlərin çoxu təmir olunub. Amma kilsələrin də bərpa olunduğunu görmək mənə sevindirdi. Bu, bütün dünyaya Sizin tolerantlığınızı, sabrınızı, nəcibliyinizi göstərir. Ona görə də demək istəyirəm ki, yəqin ki, Uca Tanrımız da bunu bəyənir. Özbəkistan Azərbaycanı dahi Prezidenti Heydər Əliyevi çox yüksək qiymətləndirir və onu çox yaxşı tanıyır. O və bizim Şərəf Rəşidovçı Rəşidov dost olublar.

Bunu Özbəkistanda hər kəs bilir. Belə bir sualım var, ona görə də şəxsi dedim. Təəssüflər ki, bugünkü Qarabağı görmək ona nəşib olmadı. Çox çətin bir yol keçsə də, onu görə bilmədi. Amma deyək ki, Uca Tanrının iradəsi olsaydı, 2023-cü ildən sonra bu günü görə bilsəydi, Azərbaycan Prezidentinə yox, təkrar edirəm, Prezidentə yox, Azərbaycan xalqının böyük oğluna nə deyərdi? Onun barışı, bugünkü əhvali-ruhiyyəsi necə olardı? Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun. İlk növbədə, ölkəmiz haqqında, Qarabağ haqqında və burada gördüyümüz işlərlə bağlı xoş sözlərinizə görə sizə çox təşəkkür etmək istərdim. Özbəkistanlı qardaşlarımızın dəstəyi bizim üçün homişə çox dəyərli olub. Bildiyiniz kimi, Qarabağın bərpası üçün ilk hədiyyəni Özbəkistan verib. Hörmətli Prezident Şavkat Miromonoviçin təşəbbüsü ilə Füzuli şəhərində özbək xalqının dahi oğlu Mirzə Ulucbəyinin adı daşınan 960 şagird yerlik məktəb tikilib. Biz Şavkat Miromonoviç ilə bu məktəbi Füzuli şəhərində açdıq. Bir-iki gün əvvəl yenə Füzulidə oldum, maraqlıdır, mənə, orada artıq 500-dən çox uşaq oxuyur. Nəzərə alsaq ki, Füzuliyə keçmiş köçkünlərin qaytarılması prosesi hələ ilkin mərhələdədir, yəni, bu qədər uşaq artıq orada təhsil alır. Biz bunu çox yüksək qiymətləndiririk. Bu, Özbəkistan Prezidentinin səmimi qardaşlığı jəsti, ərazilərin bərpasında Azərbaycana köməyi. Qeyd etdiyiniz kimi, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin dövlət başçılarından artıq burada, Xankəndidə Zirvə görüşü keçirilib. O görüş bu binada, yeni Konqres Mərkəzində keçirildi. Biz həmin Zirvə görüşünü möhür bu zalda keçirdik. Bunun böyük rəmzi mənası var idi. Çünki bu, həyatın buraya, o cümlədən Xankəndiyə geri qayıtdığını göstərir. Biz təşkilatla üzv ölkələrin, həmçinin digər ölkələrin səkkiz dövlət və hökumət başçısının yüksək səviyyədə iştirakını Azərbaycana, torpaqlarımızın qaytarılmasından sonra və indi gördüyümüz işlərə, dağıdılanları yenidən həyata qaytarmağa verilən dəstək kimi qiymətləndiririk.

Yeri gəlmişkən, deməliyəm ki, işğal zamanı möhür bu yerdə separatçılıq tərəfindən "Parlament" adlandırılan bina tikilmişdi. Mənim buraya ilk səfərlərimdən birində biz bu "şeytan yuvası"nı dağıtmaq qərarına gəldik, məncə, tamamilə düzgün qərar verdik və onun yerində dövlət başçıların qəbul edən belə gözəl Konqres Mərkəzi tikdik. Yaxınlıqda isə sovet vaxtı orada olan, işğal zamanı dağıdılan hotel tikilir. Konqres Mərkəzinin qarşısındakı meydan in-

di Qələbə meydanı adlanır. Separatizmin mərkəzi olan Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin keçmiş vilayət komitəsinin binasında Qələbə muzeyi yerləşəcək. Hazırda orada tikinti işləri görülür.

Zəngəzur dəhlizinə gəlincə, bu arteriya sözsüz ki, bir çox ölkələri birləşdirəcək. Biz isə daşımaların bu dəmir yolu və ya avtomobil yolu ilə həyata keçirilməsinin zəruriliyindən danışıq, təkcə Azərbaycanın əsas hissəsinin onun Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirilməsini nəzərdə tutmur, Söhbət beynəlxalq tranzit dəhlizdən gedir. Biz neqliyyat və logistika infrastrukturuna çox fəal sərmayə qoyuruq. Son il-ler milyardlarla dollar sərmayə qozunub, Xəzər dənizində ən böyük beynəlxalq ticarət limanı tikilib, indi baş onu genişləndiririk, onun yükləmə qabiliyyətini 25 milyon tona çatdırırıq. Gürcüstandan keçməklə Azərbaycan Türkiyə ilə birləşdirən dəmir yolu xətti çəkilib. Müasir infrastrukturun qurulması nəticəsində Azərbaycan ərazisindən tranzit daşı-

maların həcmi artır. Həmçinin rəqəmsallaşma prosesi gedir, görmürüz inibətçiliği sadələşdirilir. Bu, həm də regionumuzda baş verən geosiyasi dəyişikliklər, digər tranzit marşrutların problemi hələ gəldiyi bir vaxtda baş verir. Ona görə də bütün bunları nəzərə alaraq, Zəngəzur dəhlizinin potensialı hələ gəldiyi bir ildən az müddətdə, bəlkə də gələcək ilin yazında bu dəmir yolunun

hissə yaşayacağıq.

Moderator Ceyn Viterpsun: Təşəkkür edirəm. Növbəti sual ABŞ-nin Beynəlxalq Siyasət İnstitutunun nümayəndəsi Paolo Liebl von Şirax verəcək. Buyurun, siz sizindir.

Paolo Liebl von Şirax: Cənab Prezident, Sizi görməyə çox şadam. Bu gün bu tədbirdə iştirak etməyimdən çox məmnunam. Üçüncü dəfədir ki, mən bu forumda iştirak edirəm və burada Sizinlə bu görüşün əhəmiyyətini hər kəs üçün olduqca vacibdir. Bu, çox rəmzi bir məkandır və hər kəsə məlumdur ki, bu, çox mürəkkəb bir hekayənin gözəl sonluğudur. Siz öz baxışınızla bağlı fikirlərinizi artıq bölüşdünüz, ölkəniz təkcə bu bölgə üçün deyil, region üçün, Avropa, Mərkəzi Asiya və Yaxın Şərq arasında da bir körpü ola bilər. Siz infrastruktur layihələrini artıq qeyd edirsiniz. Mənim sualım ondan ibarətdir ki, Sizcə ən əsas əhəmiyyətli inkişaf vektorları hamı ölkəniz, həm regionunuz üçün nədən ibarətdir? Xüsusilə də birbaşa xarici sərmayə baxımından. Biz bir neçə dəfə bu barədə danışmışıq. Artıq bir müddət keçib. Sizin hökumətiniz bu

Bu gün Çindən Azərbaycan ərazisi vasitəsilə yükdaşımalara həcmi sürətlə artır. Eyni zamanda Xəzər dənizinə çıxacaq Çin-Qırğızıstan-Özbəkistan-Türkmənistan dəmir yolu yenidən tikilir. Yəni görürsünüz ki, artıq hansı böyük axınlar gedir və bu, bizim istiqamətimizdə davam edəcək. Ona görə də biz təkcə Bakı limanında yüklərin qəbuluna və onları işləməyə deyil, həm də Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu ilə Gürcüstandan keçməklə Türkiyəyə və daha sonra Aralıq dənizi limanlarına Zəngəzur vasitəsilə göndərməyə hazır olmalıyıq ki, bu, eyni zamanda əsas neqliyyat marşrutu olacaq. Amma təəssüflər olsun ki, son beş ildə Ermənistan tərəfində heç bir iş aparılmayıb, Xəzər dənizində ən böyük beynəlxalq ticarət limanı tikilib, indi baş onu genişləndiririk, onun yükləmə qabiliyyətini 25 milyon tona çatdırırıq. Gürcüstandan keçməklə Azərbaycan Türkiyə ilə birləşdirən dəmir yolu xətti çəkilib. Müasir infrastrukturun qurulması nəticəsində Azərbaycan ərazisindən tranzit daşı-

matının mənası nə deyər biləcəyini gəldikdə, əlbəttə, bunu bilə bilərik. Amma təxmin edə bilərik. Məncə, siz də təxmin edə bilərsiniz. Bu, yəqin ki, daha çox ritorik sualdır. Mənim üçün isə atamın vəsiyyətini yerinə yetirmək, eləcə də bu torpaqlardan didərgin düşən, ədalətin bu təntənəsini gərmədən dünyadan köçənlərin vəsiyyətlərini yerinə yetirmək böyük şərəf və qürur mənbəyi idi. Mən son beş ildə bu qürur hissi ilə yaşayıram. İnşallah, mən və bütün Azərbaycan xalqı sona qədər bu hisslə yaşayacağıq.

Moderator Ceyn Viterpsun: Təşəkkür edirəm. Növbəti sual ABŞ-nin Beynəlxalq Siyasət İnstitutunun nümayəndəsi Paolo Liebl von Şirax verəcək. Buyurun, siz sizindir.

Paolo Liebl von Şirax: Cənab Prezident, Sizi görməyə çox şadam. Bu gün bu tədbirdə iştirak etməyimdən çox məmnunam. Üçüncü dəfədir ki, mən bu forumda iştirak edirəm və burada Sizinlə bu görüşün əhəmiyyətini hər kəs üçün olduqca vacibdir. Bu, çox rəmzi bir məkandır və hər kəsə məlumdur ki, bu, çox mürəkkəb bir hekayənin gözəl sonluğudur. Siz öz baxışınızla bağlı fikirlərinizi artıq bölüşdünüz, ölkəniz təkcə bu bölgə üçün deyil, region üçün, Avropa, Mərkəzi Asiya və Yaxın Şərq arasında da bir körpü ola bilər. Siz infrastruktur layihələrini artıq qeyd edirsiniz. Mənim sualım ondan ibarətdir ki, Sizcə ən əsas əhəmiyyətli inkişaf vektorları hamı ölkəniz, həm regionunuz üçün nədən ibarətdir? Xüsusilə də birbaşa xarici sərmayə baxımından. Biz bir neçə dəfə bu barədə danışmışıq. Artıq bir müddət keçib. Sizin hökumətiniz bu

sahədə fəal çalışır. Eyni zamanda xarici sərmayələrin təşviqi baxımından hansı əlavə tədbirlər ola bilər və sizin iqtisadiyyatınızda ən perspektivli sahələr hansılardır? Bu işdə sizin etibarlı tərəfdaşlarınız hansı ölkələr və şirkətlər ola bilər? Təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev: Daxili gündəliyimizə gəldikdə aydındır ki, Azərbaycan öz inkişafına hansı istiqamətdə davam edəcəkdir. Əsas prioritet faydalı qazıntı sahəsi ilə bağlı deyil. Burada IT, aparıcı texnologiyalar sektorunu qeyd etmək istəyirəm. Biz süni intellektlə bağlı aparıcı şirkətlərlə artıq əməkdaşlıq edirik. Ancaq regional inkişafa və regional əməkdaşlığa gəldikdə bağlı layihələri prioritetləşdiririk və bu məsələ region ölkələri üçün eyni dərəcədə əhəmiyyətlidir. Biz eyni mövqedən çıxış edirik. Burada söhbət təkcə tranzitdən getmir. Biz dəhlizlər, dəmir yolları haqqında danışıqda tranzit və tranzit ödəmələri haqqında danışıqda deyil, həm də müəyyən dərəcədə siyasi təcriddə tapacaqlar.

Atamın mənası nə deyər biləcəyini gəldikdə, əlbəttə, bunu bilə bilərik. Amma təxmin edə bilərik. Məncə, siz də təxmin edə bilərsiniz. Bu, yəqin ki, daha çox ritorik sualdır. Mənim üçün isə atamın vəsiyyətini yerinə yetirmək, eləcə də bu torpaqlardan didərgin düşən, ədalətin bu təntənəsini gərmədən dünyadan köçənlərin vəsiyyətlərini yerinə yetirmək böyük şərəf və qürur mənbəyi idi. Mən son beş ildə bu qürur hissi ilə yaşayıram. İnşallah, mən və bütün Azərbaycan xalqı sona qədər bu hisslə yaşayacağıq.

Moderator Ceyn Viterpsun: Təşəkkür edirəm. Növbəti sual ABŞ-nin Beynəlxalq Siyasət İnstitutunun nümayəndəsi Paolo Liebl von Şirax verəcək. Buyurun, siz sizindir.

Paolo Liebl von Şirax: Cənab Prezident, Sizi görməyə çox şadam. Bu gün bu tədbirdə iştirak etməyimdən çox məmnunam. Üçüncü dəfədir ki, mən bu forumda iştirak edirəm və burada Sizinlə bu görüşün əhəmiyyətini hər kəs üçün olduqca vacibdir. Bu, çox rəmzi bir məkandır və hər kəsə məlumdur ki, bu, çox mürəkkəb bir hekayənin gözəl sonluğudur. Siz öz baxışınızla bağlı fikirlərinizi artıq bölüşdünüz, ölkəniz təkcə bu bölgə üçün deyil, region üçün, Avropa, Mərkəzi Asiya və Yaxın Şərq arasında da bir körpü ola bilər. Siz infrastruktur layihələrini artıq qeyd edirsiniz. Mənim sualım ondan ibarətdir ki, Sizcə ən əsas əhəmiyyətli inkişaf vektorları hamı ölkəniz, həm regionunuz üçün nədən ibarətdir? Xüsusilə də birbaşa xarici sərmayə baxımından. Biz bir neçə dəfə bu barədə danışmışıq. Artıq bir müddət keçib. Sizin hökumətiniz bu

biri özünün haqlı olduğunu hesab edir. Ancaq burada etibar olmadığı və bir-birinə şübhə ilə yanaşma mövcud olduğu təqdirdə vahid hədəflərə nail olmaq çətin olacaqdır. Ona görə də təhlükəsizlik, sabitlik, milli maraqlara pragmatik yanaşma və qonşularla yaxşı, konstruktiv əlaqələr vacibdir.

Regional gündəliyə gəldikdə, onu da qeyd edə bilərəm ki, biz "yaşıl enerji" layihələri üzərində çalışırıq. Çünki təkcə Azərbaycanda deyil, Mərkəzi Asiya ölkələrində də Günəş və külək-elektrik enerjisi stansiyaları yaradılır. Ötən ilin noyabrında Bakıda COP29 çərçivəsində Özbəkistan, Qazaxıstan və Azərbaycan prezidentləri arasında "yaşıl enerji" ilə bağlı Xəzər dənizinin dibi ilə elektrik kabelinin çəkilməsi layihəsi imzalandı ki, Mərkəzi Asiyada istehsal olunan "yaşıl enerji" Azərbaycanın infrastrukturuna birləşdirilsin. Ona qədər Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya, Macarıstan arasında da buna bənzər sənəd imzalandı ki, belə bir "yaşıl enerji" kabeli Qara dənizin dibi ilə çəkilsin. Yəni region təkcə Cənubi Qafqazı əhatə etmir. Biz daha geniş coğrafiyanı əhatə edirik. Ancaq burada mərkəzi nöqtə möhür Azərbaycanıdır. Çünki siz coğrafiyanı dəyişər bilməzsiz. Amma coğrafiya heç də hər zaman o demək deyil ki, coğrafi mövqeyiniz sizə tərəqqi gətirəcəkdir. Siz coğrafiyanızdan yaxşı məqsədlər üçün istifadə etməlisiniz. Biz artıq bunu proqnozlaşdırma bilirik ki, Azərbaycan, Mərkəzi Asiya və Avropa ölkələri arasında imzalanmış sənədlər Azərbaycanın bir növ qovşaqlı olacağını nümayiş etdirir. Azərbaycan neqliyyat, istehsal və paylama nöqtəsi olacaqdır. Bizim çox böyük artım potensialımız var.

Ənənəvi enerji infrastrukturunu layihələrinə gəldikdə deyər bilərəm ki, biz bütün planlarımıza nail olmuşuq. Bəli, biz bilirik ki, bu gün Avropanın daha çox Azərbaycan qazına ehtiyacı var və biz bu həcmi artırmağa hazırıq. 2021-ci ildə bu həcm 8 milyard kubmetr idi. Bu gün 13 milyard kubmetrdir. Bu, bizim ümumi hasilatımızın və ixracımızın yarısıdır. Əlavə həcmər üçün isə Avropa institutları ilə bağlı yenidən pragmatik yanaşma olmalıdır.

"Yaşıl enerji"yə gəldikdə, Avropa bankları artıq faydalı qazıntı enerji növlərinə maliyyələşməni ayırmaq. Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı maliyyələşməni demək olar ki, dayandırmışdır. Buna görə isə əlbəttə ki, biz imkanlarımızı genişləndirmək üçün vəsait cəlb edə bilərik. Bu gün "Cənub qaz dəhlizi"ni maksimal həcmdə fəaliyyət göstərir. Yeni məkanlar üçün biz interkonnektorlardan istifadə edirik. Ancaq əsas boru kəməri tam həcmdə doludur. Onu genişləndirmək üçün bizim əlavə maliyyə vəsaitinə ehtiyac var. Ona görə Avropa institutları bunu nəzərə almalıdırlar və siyasətlərində dəyişiklik etməlidirlər ki, biz əlavə vəsait cəlb edə bilək. Bu şəraitdə bu gün bizim üçün artıq təminlanmış kimi görünən bir məsələ yenidən inkişaf etdirilə bilər. Avropanın Azərbaycan qazına daha çox ehtiyacı var. Onların Azərbaycanın "yaşıl enerji"sinə ehtiyacı var. Bəli, biz bilirik ki, Avropada olan külək-elektrostansiyalarının sayı nə qədərdir və onların planları nədən ibarətdir. Ancaq biz bir yerdə çalışmağı avropalı tərəfdaşlarımızla təklif etdik. Azərbaycanın coğrafi olaraq Avropa və Asiya arasında yerləşən bir məkan kimi nəhəng meqalayıhəzlərin icrasında təcrübəsi, saxələndirilmiş xarici siyasəti və xarici siyasət gündəliyi sayəsində belə əhəmiyyətli və həlledici rol oynaya bilər. Burada bir çox digər məsələləri qeyd edə bilərdim, ancaq vaxtınızı çox almaq istəmirəm.

Arda 3-cü sahə.

İlham Əliyev siyasətinin təməl prinsipləri dəyişməzdir

Azərbaycan Prezidenti III Şuşa Qlobal Media Forumunun iştirakçıları ilə görüşüb

Əvvəli 2-ci sahə.

Moderator Ceyn Viterapun: Ukraynadan "Gordon" media qurumunun təsisçisi jurnalist Dmitro Qordon.

Dmitro Qordon: Hörmətli cənab Prezident, biz Ukraynada Sizin rəhbərliyinizlə Azərbaycanın öz torpaqlarını, öz ərazisini geri qaytarmasını heyranlıqla izləyirdik. Bu, bizim üçün son dərəcə ruhlandırıcı bir nümunədir. Ukraynalılar Sizə minnətdardır ki, dəfələrlə açıq şəkildə Ukraynanın dövlət suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə dəstəyinizi ifadə etmişiniz. Bu, unudulmur. Artıq neçə ildir ki, biz Ukrayna dövlətinin varlığını uğrunda çox ağır müharibə şəraitində yaşayırdıq. Siz qalib xalqın Lideri kimi Ukraynaya və ukraynalılara hansı tövsiyələri verə bilərsiniz?

Prezident İlham Əliyev: Ölkəmiz haqqında dediyiniz xoş sözlərə, suverenliyin və ərazi bütövlüyünün bərpası üçün görülmüş işlərlə bağlı fikirlərinizə görə təşəkkür edirəm. Bir neçə il əvvəl tədbirlərin birində Ukrayna nümayəndəsinin oxşar sualına cavab vermək imkanım olmuşdu. İndi verdiyim cavab o zamankı cavabımdan fərqli olmayacaq və düşünürəm ki, bu, Ukrayna xalqının istəkləri ilə də səsleşir - heç vaxt işğalla barışmamaq. Bu, əsas tövsiyədir. Bizim etdiyimiz də bu idi. Daha doğrusu, biz bu prosesi belə görürdük.

Birinci Qarabağ müharibəsi dövrü çox çətin, faciəli idi - çoxsaylı qurbanlar, Xocalıda azərbaycanlıların soyqırımı. Yeri gəlmişkən, Xocalı buradan cəmi bir neçə kilometr məsafədədir. Münaqişəsonrası dövr də mənəvi və iqtisadi baxımdan az ağır deyildi. Bizim bir milyon yaxın insanımız var idi ki, onlar yaşamaq imkanlarından məhrum olmuşdular. Onlardan 700 min nəfəri Qarabağ regionundan idi, 250 min nəfəri isə Ermonistandakı azərbaycanlılar idi ki, oradan deportasiya olunmuşdular. O zaman bizim ölkəmizin əhalisi 8 milyon idi. Yəni bu, adambaşına düşən qaçqınların sayı baxımından on yüksək göstəricilərdən biri idi.

Pul yox idi, xəzinə boş idi, bizi demək olar ki, heç kim dəstəkləməirdi. Heç kimdən heç bir əhəmiyyətli beynəlxalq dəstəyimiz yox idi, iqtisadiyyat dağılmışdı, inflyasiya min faiz idi, kütləvi işsizlik, yoxsulluq isə demək olar ki, 100 faiz səviyyəsində idi. Bax, belə bir Azərbaycan var idi. Həmin vaxt Heydər Əliyev hakimiyyətə gəldi. Xalqımızı baxtı onda götürdi ki, çətin bir zamanda ona mürciət etdi və o da bu ağır yükü öz üzərinə götürdü. Halbuki o, gənə deyildi, artıq 70 yaş var idi, səhhəti o qədər də yaxşı deyildi, ağır xəstəlik keçirmişdi. Amma məhz onun sayəsində vəziyyəti sabitləşdirmək mümkün oldu. Üstəlik, o vaxt vətəndaş müharibəsi də gedirdi. Biz tədricən ayaga qalxmağa, necə dəyərlər, dirçəlməyə başladırıq. Yalnız bir şeyi düşünürdük. Mən əminəm, vətəndaşlarımızın əksəriyyəti də mənim dediyimi bölüşür ki, işğal olunmuş torpaqlarımızı necə qaytarmağı fikirləşirdik. Biz başa düşürdük ki, bu, çətin olacaq. Birincisi, relyef. Siz Füzulidən buraya gəlmisiniz. Füzuli şəhəri oktyabrın 17-də azad olunmuşdur. Bundan sonra bizim Silahlı Qüvvələrimiz yol olmayan ərazilərdən piyada keçərək Xankəndi ətrafına, Şuşa qayalarına doğru hərəkət etdilər. Biz döyüş meydanında sübut etdik ki, hər şeyə hazırıq və ölüme gedirik, irəlində 5-6 müddafə xətti var idi. Biz hamımız özəli torpaqlarımızı qaytarmaq arzusu ilə yaşayırdıq.

Relyef, beynəlxalq vəziyyət bizim əleyhimizə idi. ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrlərinin hər biri şəxsi səbəblərə görə Ermonistanın tərəfində idi və hər biri bu vəziyyətin əbədi davam etməsinə çalışırdı. Ona görə də bu status-quo

dəyişməirdi. Hətta bəzən inanılmaz diplomatik səylərlə həmsədr ölkələr adından hansısa bəyanatla çıxış etməyə müvəffiq olanda, bir müddət sonra bu, təkzib edilirdi.

Xatırlayıram ki, ABŞ, Fransa və Rusiya prezidentləri səviyyəsində status-kvonun qəbul edilməz olduğu bəyan ediləndə biz bunu böyük həvəslə qarşılamışdıq. Bu, ciddi bəyanat idi, buna nail olmaq üçün çox çalışmışdıq. Amma bir müddət sonra həmin bəyanatda cəmi bir söz dəyişdirildi - "qəbul edilməz" əvəzinə "dayanıqsız" dedilər. Yəni, bizə məsaj verdilər ki, əslində, bu vəziyyət qəbul ediləndir. Yəni, maskalar açıldı, böli, qəbul ediləndir. Bu, Ermonistan üçün qəbul edilən idi, Minsk qrupunun həmsədrləri və bir sıra ölkələr üçün də qəbul edilən idi. Təkcə bizim üçün qəbul edilməz idi.

Mən 2003-cü ilin sonlarından etibarən danışıqlar prosesində iştirak edirdim. 17 il ərzində çoxlu təkliflər, çoxlu görüşlər oldu, - bəlkə də heç də faydalı olmayan, - və çoxlu mesajlar alındı ki, realılıqla barışmaq lazımdır. "Reallıq budur, siz bununla barışmalısınız". Mən deyirdim ki, xeyr. Bu, dünya güclərinə bir çağırış kimi qəbul olunurdu, qeyri-adekvat reaksiya kimi dəyərləndirilirdi. Əsas narrativ isə bu idi - görürsünüz, onlar razılaşmır, onlara separatçılar şərti müstəqillik verilməsi müqabilində nəse təklif olunur, amma onlar razılaşmırlar.

Bizim beynəlxalq hüquqa əsaslanan argumentlərimiz - BMT Təhlükəsizlik Şurasının erməni silahlı qüvvələrinin ərazilərimizdən çıxarılmasını tələb edən 4 qətnaməsi, Minsk qrupunun həmsədrlərinin bu qətnamələrə səs vermələri - bunların hamısı realılıqla barışmaq tələbini ehtiva edən töhbəli bəyanatların fonunda cavabsız qalırdı. Biz də qərar verdik ki, yeni realılıqlar yaradaçağıq və siz onlarla barışmalı olacaqsınız. Elə də oldu. Biz yeni realılıqları 2020-ci ildə 44 gün ərzində yaratmağa başladırıq. Onlar bununla barışmağa məcbur oldular. Daha sonra 2023-cü ilin sentyabrında bir gün ərzində. Bununla da barışmağa məcbur oldular.

Ona görə də sualınıza bir qədər geniş cavab verirəm ki, əvvəldə dediyim məqamı izah edirəm. Əvvəldə dediklərim sadə və ya bəhanə kimi görünə bilər. Amma bunun arxasında bizim həm müharibədə, həm danışıqlar məsasında, həm də suverenliyimizi tam bərpa etdikdən sonra yaşadığımızıq dayanır. Əgər xarici aktorların bizi qarşı təhdidləri, təzyiqləri, şantajları barədə danışsam, bu, çox da xoş mənzərə olmaz. Bunu danışmaq üçün ayrıca görüşə ehtiyac var.

Amma əvvəl dediyimə qayıdıram: heç vaxt təslim olmamaq və heç vaxt ərazi bütövlüyünün pozulması ilə barışmamaq. Baxın, Özbəkistandan olan dostumuz atam haqqında sual verdi. Bilirsiniz, o da bizim hamımız kimi bu günü - Qarabağa qayıtdığımızıq günü görmək istəyirdi. Amma bu, ona nəsis olmadı. Bu əraziləri azad etməzdən əvvəl mən 17 il Prezident olmuşam. Əgər imkan yaranmasaydı, bəlkə də daha 17 il gözləyəcəkdik. Burada məsələ mənlilik deyil. Hesab edirik ki, bizdən əvvəl yaşamış nəsillər və bizdən sonra yaşayacaq nəsillər qarşısında məsuliyyət hiss etməliyik.

Əgər bilsəydiniz ki, torpaqları geri qaytara bilməyəcəyik, biz bəlkə də daha 17 il gözləyəcəkdik, sonra yenə 17 il. O zaman artıq mən olmayacağam və bu, vacib olmayacaqdı. Mən mənləvi baxımdan hazır idim ki, bunu kimə başqa biri edəcək. Amma başa düşürdüm ki, əgər mən etməsəm, yəqin ki, bunu heç kim edə bilməz. Bu, bəlkə də çox iddialı səslənə bilər, amma bu,

sadəcə, mənim fikirləşdiyim idi və xatirələrimi bölüşürəm.

Daha bir son fikir. Ədalətə inanmam demək olar ki, itmişdi, keçmiş köçkün vətəndaşlarımız kimi. Onlarla daim görüşür və deyirdim ki, "inanın, biz qaydaçağıq". Amma hər il onların gözlərində inamın azaldığını görürdüm. Axı, gözlər hər şeyi deyir. Onlar mənə deyə bilirlər ki, bəli, inanırıq, amma gözlər hər şeyi deyir. Mənim də inamım az idi, ədalətə inamım. Amma bizim Qələbəmiz, - bu, ədaləti və tam qələbədir, - göstərdi ki, ədalət var, sadəcə, ona nail olmaq lazımdır. Bu ədaləti əldə etmək üçün hər gün işləmək, hər gün qələbəyə yaxınlaşmaq lazımdır. Əgər son qərar sonda asılıdırsa, həyatını bu işə həsr etməliyəm. Yalnız bu halda bu, baş verə bilər.

Əlbəttə, ən vacib amil cəmiyyətin həmrəyliyidir. Həmrəyliyin Prezident, Ali Baş Komandan olaraq qərarların bizi qarşı təhdidləri, təzyiqləri, şantajları barədə danışsam, bu, çox da xoş mənzərə olmaz. Bunu danışmaq üçün ayrıca görüşə ehtiyac var.

Moderator Ceyn Viterapun: Mixail Qusman, Rusiyanın TASS İnformasiya Agentliyinin baş direktorunun birinci müavini.

Mixail Qusman: Hörmətli İlham Heydər oğlu, hər vaxtınız xeyir. Sizi salamlamaq istəyirəm. Təşəkkür edirəm ki, bu gün biz Xankəndidəyik. Forum Şuşa adlansa da, mən qırx il əvvəl sonuncu dəfə bu şəhərdə olmuşam. Yəqin ki, həmkarlarımız, həmyerlilərim vəziyyətimizi başa düşürlər.

Bilirsiniz, axırıncı forumda Siz dəqiq müəyyən etdiniz, çünki mən Miluokidən təzəcə qayıtmışdım. Siz yanvarın 20-də Ağ evdə kimin olduğunu dəqiq müəyyən etdiniz. O vaxt dəqiq dediniz və belə də oldu. Siz hətta Azərbaycanın ABŞ ilə bu administrasiya ilə münasibətlərinin daha yaxşı olacağını ehtimal edirsiniz. Bu barədə Prezident Trampın ölkənin Müstəqillik Günü münasibətləri təbriki əsasında da fikir yürütmək olardı.

Sualım bir az genişdir. Bu gün Azərbaycan, fikrimcə, tamamilə nədə xarici siyasət yürüdür. Başqa hansı dövlətlə müqayisə oluna bilər? Bütün beynəlxalq azimutlarda, mən Rusiyadan başlayacağam, son zamanlar nə Rusiyada, nə də Azərbaycanda geniş ictimaiyyətin müsbət reaksiyasına səbəb olma ehtimalı az olan, mənim dediyim kimi, son zamanların "cal-

xalanmalarına" baxmayaraq, 2022-ci il fevralın 22-də Moskvada imzaladığınız müqavilənin əsasları heç bir şübhə doğurmur. Bu, aydındır.

Mən ABŞ haqqında danışdım. Türkiyə ilə münasibətlər Şuşa Bəyannaməsinə əsaslanır. İran Prezidenti cəmi bir neçə gün əvvəl bu zaldadır. Avropa komissarları elə həftə olmur ki, burada olmasınlar. Mən bunları sadalaya bilərəm, o cümlədən Çinə səfəriniz, Qoşulmamıza Hərəkətdəki rolunuz və sairə. Bunda müəyyən bir fenomen var, onu dünyada heç də hamı başa düşmür. Mənə elə gəlir ki, dünyada heç də hamı bunu layiqincə qiymətləndirmir. Bununla bağlı sadə bir sualım var. Başa düşürəm ki, Sizin bunu necə bacardığınızı soruşmaq virtuoz skripkaçıdan skripkada necə ifa etdiyini soruşmaq kimidir. O deyəcək: "Mən skripkanı, onun yayını götürürəm və ifa edirəm". Amma Sizin siyasətiniz müəyyən, mənə elə gəlir ki, çox aydın, çox yaxşı düşündürür ki, çox aydın, çox yaxşı düşündürür ki, bu çoxvəxtli siyasəti həyata keçirməyə imkan verir.

Siz Prezident Əliyevin, zənnimcə, belə uğurlu xarici siyasət yürütməsini şərtləndirən 5-7 təməl siyasəti prinsiplərini dəyə bilərsinizmi? Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun. Mən bir dəfə avropalı həmkarlarımla qapalı görüşdə, hələ 2020-ci ildən sonra, amma 2023-cü ildən əvvəl, vəziyyət müzakirə olunananda, burada, Xankəndidə hələ də separatçılar olanda bildirmişdik ki, - o qədər uzun söhbət gedirdi, - mən bir dəfə dedim ki, bunu açıq, üz-üzə danışsın, yəni, yox, xalqımıza heç vaxt yalan söyləməyirəm. Beləcə də dedim. Bu, əslində, doğrudur. Amma sualınıza cavab olaraq, mən beynəlxalq həmkarlarıma da heç vaxt yalan danışmamışam. Əlbəttə, imkan daxilində, Həsab edirəm ki, biz obyektiv və dürüst olmalıyıq, yalan danışmamalıyıq. Düşünürəm ki, bu, yəqin ki, əsas prinsiplərdən biridir: ilk növbədə öz xalqımıza həqiqəti söyləmək. İnternet və sosial şəbəkələr dövründə yaşadığımız üçün burada dediyiniz hər şey dərhal bütün dünyada rezonans doğurur.

Düşünürəm ki, bu, mənim Prezident vəzifəsində əldə etdiyim çoxillik əvəzsiz təcrübə ilə bağlıdır və onu başqa cür əldə etmək mümkün deyil. Həm də belə etibarlı münasibətlərin qurulduğu, etimad göstərə biləcəyiniz zaman. Güvenmək razılaşmaq demək deyil, etimad göstərmək nədənsə müəyyən dərəcə

cə narazı olmaq və ya müsbət gündəmdən başqa bir şeyə sahib olmaq demək deyil. Güvenmək, sadəcə olaraq inanmaq deməkdir ki, əgər bir insan bunu deyibsə, deməli belə olacaq.

Fikirləşirəm ki, bu, bizə beynəlxalq nüfuz qazanmağa imkan verən amillərdən biridir. İkinci amil, məncə, heç də az əhəmiyyət kəsb etmir. Bu, həmişə haqlı olaraq qeyd etdiyiniz kimi, prinsiplər, konkret olaraq beynəlxalq hüququn universal prinsiplərinə riayət etməkdir. İstənilən vəziyyətdə, istər siyasi, istərsə də başqa üstünlüklərdən asılı olmayaraq, biz həmişə onlara sadıq olmuşuq. Biz özümdə də separatizmdən və işğaldan əziyyət çəkən bir ölkə kimi sadəcə olaraq dünyanın heç bir yerində analoji vəziyyətlərə münasibətimizi başqa cür ifadə edə bilmədik. Ona görə də beynəlxalq hüquqa və BMT Nizamnaməsinə sadıqlıq həm də fundamental amildir və hesab edirəm ki, Azərbaycan beynəlxalq aləmdə layiqli yer tutmasına imkan verir.

Düşünürəm ki, Azərbaycan coğrafiyası, - mən bu haqda artıq danışmışam, - bu, təbii ki, dərmanlar kimi, kimin əlində olmasından asılı olaraq, müəyyən dərəcədə bəlkə də təhlükəli, bəlkə də çox faydalı bir amildir. Buna görə də özlərini risklərdən qorumaq üçün coğrafiyadan istifadə edirlər. Azərbaycana gəlincə, ölkəmizdə risklərin daxili mənbələri yoxdur. Bütün potensial risklər bizim sərhədlərimizdən kənarda formalaşır. Ona görə də sürprizlərdən, fəaliyyətimizlə bağlı olmayan bəzi risklərdən qorunmaq da vacib idi və bu məsələdə coğrafiyanın mühüm rolu olub. Azərbaycan, eyni zamanda həm Avropa, həm də müsəlman təşkilatlarının üzvü olan və Avropa İttifaqı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, ECO və bir çox başqa qurumlar vasitəsilə sammit formatlarında fəal iştirak edən azsaylı ölkələrdən biridir. Azərbaycan dünyasının əhalisinə, potensialına görə ən böyük səkkiz dövləti birləşdirən təşkilat hələ bir çox onilliklər əvvəl yarandığı gündən indiyədək yeni üzv qəbul etməyib. Azərbaycan yekdilliklə qəbul ediləngənə ölkədir.

Düşünürəm ki, sualınıza sonsuz cavab vermək olar, ona görə də burada dayanacağam. Əlbəttə ki, hər

kəs üçün vacibdir: öz maraqlarını nəzərə alanda qonşunun da maraqlarına baxmaq. Yəni milli maraqların qorunması Azərbaycanın xarici siyasətində fundamental amildir, lakin regional və global kontekstdən ayrılaraq bu amildən güclü sui-istifadə etmək olmaz. Həmişə vəziyyətə baxmaq lazımdır, vəziyyətə qonşunun prizməsindən baxmağa çalışın. Onda çox şey aydınlaşır, belə olan halda anlaşılmaqla səbəb olan bir çox məsələlər kifayət qədər səmərəli nizamlanır. Ona görə də belə bir suala görə sizə minnətdaram.

Yeri gəlmişkən, kiçik bir aydınlıq gətirmək istərdim. Mən Trampın qələbəsini proqnozlaşdırmırdım. Sadəcə dedim; onun bizim kimi fundamental dəyərləri, o cümlədən ailə dəyərlərini bölüşdüyünü nəzərə alsaq, Azərbaycan xalqı üçün daha yaxşı olardı. O, müharibələrə başlamamış yeganə ABŞ Prezidentidir. Həm də hakimiyyətə də olduğu qısa müddətdə müharibələrə son qoyan bir adam olduğu aydın görünür. Biz, həmçinin Azərbaycanı və Ermonistana son nəticədə razılığa gəlməyə kömək etmək səylərinə görə ona çox minnətdarıq. O, beynəlxalq təhlükəsizlik üzrə daha global məsələlərlə məşğul olmasına baxmayaraq, Cənubi Qafqazdakı şəraitə diqqət mərkəzinə də saxlayır. Əlbəttə, onun qələbəsi bir sıra səbəblərdən Azərbaycanda bizi çox sevindirir. Təbii olaraq, arzulayırdıq ki, o, işini sona çatdırsın, "Vaşinqton bataqlığı"nı dibinə qəder qurutsun.

Moderator Ceyn Viterapun: Çinin Sinxua agentliyinin Bakı ofisinin nümayəndəsi Zhong Zhong, buyurun.

Zhong Zhong: Salam, cənab Prezident. Əvvəlcə Sizə təşəkkür etmək istəyirəm ki, Çinə səfəriniz ərzində Sinxua agentliyinə müsahibə verdiniz. Bu müsahibə Çində çox böyük maraqla qarşılandı. Düzünü desək, Siz artıq Azərbaycanın ən parlaq şəxsiyyətinə çevrilmisiniz. Aydındır ki, səfərinizdən sonra ölkələrimiz arasında təmaslar daha da intensivləşdi. Demək olar ki, hər gün iki ölkə arasında yeni əməkdaşlığa dair xəbərlər eşidirik. Bu baxımdan sualım belədir: Azərbaycan ilə Çin arasında mövcud münasibətləri necə qiymətləndirirsiniz? Əməkdaşlığımızın perspektivləri nədən ibarətdir? Qarabağa Böyük qayıdış çərçivəsində Çin şirkətləri hansı sahələrdə iştirak edə bilər? Çox sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm. Mən ölkələrimiz arasında əməkdaşlıq səviyyəsini yüksək qiymətləndirirəm. Son dövrlərdə Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Si Cinqinlə dəfələrlə görüşmək imkanım olub. Bu il dövlət səfərim zamanı və öten il beynəlxalq sammit çərçivəsində görüşlərimiz baş tutub, həmçinin iki mühüm sənədi qəbul etdik və imzaladıq. Ötən il bu sənəd "Strateji tərəfdaşlıq haqqında Bəyanat", bu il isə "Hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması haqqında Birgə Bəyanat" olmuşdur. Bu sənədlər dövlətlərarası münasibətlərin ən yüksək formalarını əks etdirir. Çin Xalq Respublikası ilə bu səviyyədə qarşılıqlı etimada əsaslanan münasibətlər qurduğumuz bizi çox sevindirir.

Həmçinin deməliyəm ki, cəmi bir neçə gün əvvəl ümumvətəndaş pasportları ilə Çinə səfər etmək istəyən Azərbaycan vətəndaşları üçün viza rejimi tamamilə aradan qaldırıldı. Biz isə öz növbəmizdə bir il əvvəl Çin vətəndaşları üçün viza rejimini ləğv etmişik. Düşünürəm ki, bu addım xalqlarımız, tələbələrimiz və iş adamlarımız arasında təmasların daha da intensivləşməsinə səbəb olacaq.

Azərbaycanla Çin hər zaman bir-birinin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini dəstəkləyib. Azərbaycan açıq şəkildə bildirir ki, Çin Xalq Respublikasının Tayvan və digər məsələlər ilə bağlı mövqeyini dəstəkləyir.

Bizim mövqeyimiz olan "vahid Çin" siyasəti Çin rəhbərliyinə və xalqına yaxşı məlumdur.

Ticarət dövryyəsinin artırılması dair böyük planlarımız var. Hazırda bu istiqamətdə böyük potensial mövcuddur. Artıq Çinin bir çox şəhərlərindən Azərbaycana və Azərbaycan ərazisindən Qərbbə konteyner qatarları göndərilir. Bu qatarların sayı ildən-ilə hətta onlarla faiz artmaqdadır. Hesab edirəm ki, yaxın zamanda bu göstəricilər dəfələrlə artacaq. Biz cənab Si Cinqinin irəli sürdüyü "Bir kəmər, bir yol" təşəbbüsünü əvvəldən dəstəkləmişik və bu məqsədlə ölkəmizdə uyğun nəqliyyat-logistika infrastrukturunu hazırlamışıq.

Çin şirkətləri Günəş-elektrik stansiyalarının tikintisi layihələrinin reallaşdırılmasına podratçı qismində fəal iştirak edirlər. İnvestor şirkətlər tərəfindən alınan Günəş panelləri Çin istehsalıdır. Son dövrlərdə biz, həmçinin Çin şirkətləri ilə bərpaolunan enerji - Günəş və külək enerjisi sahəsində əməkdaşlığa başlamışıq. Artıq müvafiq sənədlər imzalanıb və düşünürəm ki, bu sahədə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığımız mühim töhfə verəcək.

Yeni münasibətlərimiz çox möhkəmdir. Həm dövlət başçıları, həm də nazirlər səviyyəsində çox fəal siyasi dialoq aparılır. Çinin müxtəlif regionları ilə də çox iş əməkdaşlığı qurulub. Artıq Çində Azərbaycanın bir neçə ticarət evi fəaliyyət göstərir. Bu istiqamətdə böyük perspektivlər görürük.

Nəqliyyat-logistika layihələri ilə bağlı dediyim kimi, Çin Xalq Respublikası tərəfindən Mərkəzi Asiyada maliyyələşdirilən yeni dəmir yolu arteriyaları Xəzər dənizindən Azərbaycanı və daha sonra beynəlxalq marşrutlar üzrə yük axınlarının həcmində artmasına şərait yaradacaq.

Sualınıza görə təşəkkür edirəm. Xoş gəlmisiniz.

Moderator Ceyn Viterapun: Növbəti sual üçün sözü AnevZ-un Vaşinqton müxbiri Oubai Şahbandara veririk.

Oubai Şahbandar: Cənab Prezident, mən Azərbaycanın Birləşmiş Ştatlarla münasibətlərinə dair sual vermək istəyirəm. Bir il əvvəl Siz Şuşa Forumunda Prezident Trampın birinci prezidentliyi dövründə onun müharibələrə getmək irsini tərtib formasında vurğuladınız. Təbii ki, Siz ənənəvi Vaşinqton məsələsini qeyd ediniz və bildirdiniz ki, o vaxt namizəd olan Prezident Tramp Sizin də şərik çıxdığınız xüsusi siyasətə önəm verir. Bir il keçdikdən sonra Prezident Tramp seçkidə birmənalı şəkildə qalib gəldi. Bu, Azərbaycan-ABŞ münasibətlərində potensial qaydada yeni era hesab edilə bilərmi? Amerika və Azərbaycan yenidən böyük dost ola bilərlərmi?

Prezident İlham Əliyev: Əslində, biz buna ümid edirik və düşünürəm, hazırda Tramp Administrasiyasının nümayəndələri ilə qarşılıqlı fəaliyyət bir neçə ayı aydın şəkildə göstərir ki, biz düz yoldayırıq. Biz normal münasibətlərə qayıdırdıq. Bilirsiniz, əvvəlki ABŞ Administrasiyası demək olar ki, ABŞ-Azərbaycan əlaqələrini heçə endirmişdi. Dövlət Departamentinin yüksək rütbəli rəsmiləri açıq söyləyirdilər ki, Azərbaycanla bir daha işlər əldə qaydada gedə bilməz və bu, suverenliyin və ərazi bütövlüyünün tələfinizdən bərpa olunması ilə bağlı idi. Təsəvvür edə bilərsinizmi? Birləşmiş Ştatlar öz suverenliyini bərpa etmək üçün Ukraynanın səylərini güclü şəkildə dəstəkləyirdi və dəstəkləyir, lakin biz öz suverenliyimizi bərpa etdikdə onlar böyan etdi ki, işlər artıq adi qaydada aparıla bilməz və bunları Dövlət Departamentinin yüksək rütbəli rəsmisi deyirdi. Prezident Baydenin Administrasiyası tərəfindən atılmış və qeyri-dəstə hesab etdiyimiz bir çox digər addımlar münasibətlərin korlanmasında, əslində, əsas meyarı idi.

Ardı 4-cü sahə.

İlham Əliyev siyasətinin təməl prinsipləri dəyişməzdir

Azərbaycan Prezidenti III Şuşa Qlobal Media Forumunun iştirakçıları ilə görüşüb

Əvvəli 3-cü səh.

Əlbəttə, Prezident Bayden hər il etdiyi kimi, Azadlığa Dəstək Aktı-nın 907-ci düzəlişinə dayandırılma-sından uzaqlaşaraq, bu cür qərarı ye-nidən qəbul etmədiyini biz çox cid-di nəzərə aldıq, çünki biz onlara Əf-qanıstanda lazım olduğumuz zaman, o və onun sələfləri həmin düzəlişin qüvvəsini əvvəllər dayandırıldı. Əf-qanıstanda biz onlara artıq lazım ol-madığını dövrə onlar 1992-ci ildə qəbul olunmuş sanksiyaları Azər-baycana qarşı yenidən tətbiq etdilər. Beləliklə, 1992-ci ildə ABŞ Kon-qresinin Azərbaycanla qarşı qəbul et-di-yi sanksiyalar onunla bağlı idi ki, Azərbaycan Ermənistanı blokada-yı alır və bu, Prezident Trampın dediyi kimi, saxta xəbərlər əsasında olan məsələ idi. Biz Ermənistanı bloka-da-yı almamışdıq. Ermənistan ərazi-mizi işğal etmişdir, lakin ABŞ Kon-qresində ermənipərəst lobbinin fəa-liyyəti nəticəsində həmin sanksiya-lar tətbiq edildi. 2001-ci ildə biz ABŞ-yə Əfqanıstandakı missiyası-nı dəstəkləyən Ermənistanla Prezident və o vaxtkı bütün prezidentlər həmin sanksiya-nın qüvvəsini dayandır-ırdı. Amma Prezident Bayden onu yenidən tətbiq etdi. Beləliklə, indi biz hazırda Birləşmiş Ştatlarla əlaqəli və Azərbaycanla gedən mesajlar da çox müsbətdir. Bizim enerji təhlükəsizliyi və bütövlükdə, təhlükəsizlik və dəstəkləməyə aid sa-hələrdə güclü tərəfdaşlıq tariximiz var. Artıq dediyim kimi, biz ABŞ ilə İraqda və Əfqanıstanda olan lazım olduğumuz zaman olmuş və hərbi qulluqçularımız onlarla çiyin-çiyinə xidmət edib. Gözləntimiz böyükdür və ümid edirik ki, yaxın gələcəkdə ABŞ-Azərbaycan münasibətlərini yüksək səviyyəyə qaldıracaq mü-hüm hadisələr olacaq. Düşünürəm ki, bu, tamamilə təbii, çünki bir bir çox məsələlər bizi, xüsusən də cənab Trampın Administrasiyası ilə birləşdirir. Yeri gəlmişkən, onun ilk prezidentliyi dövründə ABŞ-Azər-baycan münasibətləri çox müsbət olmuşdur. Fikrimcə, artıq gördüyü-nüz və söylədiyim həmin məsələlər tendensiya-ların davamı olacaq. Hazırda o, bütün qlobal məsələlərlə və müharibələrin dayandırılması ilə çox məşğuldur. Lakin eyni zamanda o, Cənubi Qafqaz prosesində fəal iş-tirək edir və uzunmüddətli münəqi-şənin həllinin tapılması üçün Azər-baycana və Ermənistanla yardım et-məkdə əla iş görür. Beləliklə, düşü-nürəm ki, gələcəkdə daha çox yaxşı xəbərlərimiz olacaq.

Moderator Ceyn Vinterspun: Sağ olun. Cənab Ağa İqrar Haroon, DND Xəbərlər Agentliyinin rəhbə-ri, buyurun.

Ağa İqrar Haroon: *Cox sağ olun. Cənab Prezident, əvvəlcə Pa-kistanın üzvləşdiyi çətin anlarda gör-düyünüz işlərə görə Sizə təşəkkürü-mü bildirmək istəyirəm. Siz, bütün ölkəniz və xalqınız təcrübə zamanı Pakistanı yanında oldunuz. Bunu heç zaman yaddan çıxarmayacağıq. Buna görə çox sağ olun.*

Sualım, əsasən, bizim rusiyalı və ukraynalı dostlarımız arasında olan məsələyə aiddir. Cavabınızı bilmək istərdim. Siyasi fəlsəfənin tədqiqat-çısı kimi görürəm ki, Azərbaycan çox rəvan, lakin qəti şəkildə beynəlxalq danışıqların və vasitəçiliyin qovşağına çevrilir. Siz bu yaxınlar-da İsrail və Türkiyə arasında vasitə-çi oldunuz. Ondan əvvəl isə Rusiya ilə NATO arasında görüşə evsahib-liyi etdiniz. Düşünürəm ki, bu məsələlər çox əhəmiyyətlidir. Lakin Siz-dən həmin uğur hekayəsinin arxa-sında dayanan meyarların düsturu-nu soruşmadan əvvəl bir məsələni qeyd etmək istərdim. Siz ECO-nu qeyd etdiniz. ECO o qədər də opera-tiv və ya qeyd etdiyiniz kimi, o qədər də uğurla çalışmadı. Belə mühüm

regional təşkilatın süslüyü arxasın-da nə kimi meyarlar dayanır bilər? Ukrayna ilə Rusiya arasında münə-qişənin heç olmasa dayanması üçün rol oynaya bilirsinizmi? Çox sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun. Biz yalnız dövlət olunan zaman məsələyə qoşuluruq. Əgər dövlət olunmurqsa, biz öz yerimiz-də qalırıq. Kiminsə dövlətsiz gətirdiyi kimi biz getmirik. Əgər dövlət olar-sa, düşünürəm ki, biz lazımı vasitə-çilik edə bilərik. Amma görək xahiş edilsin.

ECO-ya gəldikdə, razıyam ki, bu təşkilatın çox böyük potensialı var və Xankəndidə Zirvə görüşündə biz bu təsisatə yeni bir ölçü gətirmək istədik. Zirvə görüşündən əvvəl mən Baş katib cənab Xan ilə görüşdüm, - bildiyiniz kimi, o, pakistanlıdır, - razılığa gəldik ki, bu dəfə müxtəlif fo-rumlar keçiriləcək. Onların hamısı burada, azad edilmiş ərazilərdə, biri Şuşada, digəri Ağdamda və üçüncü-sü isə Laçında təşkil olundu. Biznes, Qadınlar və Gənclər forumları baş tutdu. Sonra isə həmin forumların təmsilçiləri Zirvə görüşündə dövlət başçıları qarşısında müzakirə etdik-lər və razılaşdırdıqları məsələlər barədə hesabət verdilər.

Beləliklə, bizə lazımdır ki, ECO daha güclü və səmərəli olsun, çünki ölkələrin potensialını real qaydada bilirik. Üzv dövlətlər arasında daha fəal və o qədər fəal olmayan iktə-rəfli münasibətlər var, lakin bizə çoxtərəfli yanaşma lazımdır. Bu ba-xımdan, düşünürəm ki, Azərbaycanın səyləri qiymətləndirildi. Həmin öhdəliyi biz sədr kimi özümüzizə gö-türdük və əminəm ki, işlər uğurlu olacaq. Bizim ECO-dan xeyli böyük olan təsisatlarda, o cümlədən Qoşul-mama Hərəkatında zəngin sədrlik təcrübəmiz var. Üç il ərzində fəaliyyə-timiz o qədər yaxşı oldu ki, üzv dövlətlər yekdillik olaraq sədrliyimizi bir il də artırımaq qərarına gəldilər. Beləliklə, dörd il ərzində sədr olduq və Qoşulmama Hərəkatına çox di-namika gətirdik. Biz hazırda işləyən Parlament Şəbəkəsini yaratdıq. Qa-dınlar və Gənclər platformalarını tə-sis etdik. Bir sözlə, beynəlxalq təş-kilatı daha güclü və hərtərəfli edən işlərin hamısını gördük. Bizdə hə-min mexanizmlər var. Biz və bir çox digər ölkələr müxtəlif beynəlxalq təsisatlarla iştirak edirik, lakin bə-zən həmin beynəlxalq təsisatlarda həmrəylik çatışmır. Bir sözlə, əli-mizdən gələni edəcəyik.

Xarici siyasətimizə gəldikdə de-yərdim ki, onun istiqaməti dəyişmə-yib, lakin forması dəyişib. Səbəb ondadır ki, Qarabağ münaqişəsi ta-rixdə qaldıqdan sonra bizim işğal zamanı etmədiyimiz məsələlərə in-di daha çox vaxtımız var. Bir halda ki, münaqişə həll olunub, vaxt qalır. Bununla belə, bütün sonsuz danışıqlar, Minsk qrupu üçlüyünün bütün mənasız səfərləri çox vaxt aparır. O zaman vaxtımız qalmırdı və digər məsələni həll etmək potensialımız olsa da, onunla məşğul olmurduq. Bütün xarici siyasətimiz təbii olaraq ərazi bütövlüyümüzün bərpasına yö-nəlirdi. İndi məsələ həll olunduqdan sonra biz beynəlxalq arenada daha fəal və qeyd etdiyiniz kimi, müx-təlif ölkələr arasında vasitəçilik səy-lərimiz bunun yalnız bir hissəsidir. Biz beynəlxalq ictimaiyyətin həqi-qətən fəal üzvünə çevrilmişik. Fərqli beynəlxalq iştirakçılarla güclü əla-qələrə malik olan ölkəmiz ən azı ge-niş regionda daha mühüm rol oyna-ya bilər və oynayacaq. Geniş region dedikdə, mən Cənubi Qafqazı, Orta Şərqi, Mərkəzi Asiyayı və Azər-baycanın yaxınlıqda olan bütün yerlə-ri nəzərdə tuturam. Həmçinin Avro-pa da ola bilər, çünki Avropa İttifaqı ilə gündəliyimiz dəyərdim ki, yeni-dən başlama prosesindədir. Həmçi-nin əvvəlki Avropa Komissiyası ilə çətin anlar olub, lakin indiki yeni komissiyadan, onun rəhbərliyindən müsbət mesajlar alır. Birmənalı olaraq, biz də müsbət cavab veririk.

Moderator Ceyn Vinterspun: Sağ olun. "Berliner Verlag" qəzetin redaktoru Holger Fridrix buyu-run, sualınızı verin.

Holger Fridrix: *Təşəkkür edirəm, cənab Prezident və hörmətli hamkarlar. Dövlət üçün minnətda-ram. Mən Almaniya-dan, Berlin-dən gəlmişəm və görürəm ki, Avropanın Qərbi ölkələrində Azərbaycanla bağ-li bir az ziddiyyətli rəy var. Şəxsi müşahidə göstərir ki, son bir neçə il ərzində bu regionda, Özbəkistan-da, Qazaxıstanda və hətta Azər-baycanda tam başqa hadisələr gedir. Əksinə, region çox inkişaf edir, di-namikdir, yüksək mədəniyyətə və bö-yük planlara malikdir. Hətta Erma-nistanla münaqişəyə gəldikdə məsə-lə çözüldü. Avropaya baxsaq isə ha-lə əfsuslar ki, həll variantı yoxdur. Sualım belədir, Siz siyasi lidersiniz, Azərbaycanca görə məsuliyyət daşı-yırsınız. Əgər Siz Qərbi Avropada ictimai rəyə təsir etmək arzusunda olsaydınız, Azərbaycan haqqında hansı təəssüratın olmasını istəyər-di-niz? Mən medianı yox, ictimai rəyi nəzərdə tuturam. Bu haqda nə düşü-nürsünüz?*

Prezident İlham Əliyev: Bəli, siz bunu mənəndən yaxşı bilirsiniz ki, ictimai rəyə əsasən media təsir edir, xüsusən də tanınmadığımız ölkə haq-qında təhlili gəldikdə. Sizin rəyiniz media əsasında formalaşır və siz çox diplomatik söz işlətdiniz: "ziddiyyətli". Buna görə minnətdaram. La-kin tam açıq danışsaq, Qərbin icti-mai rəyi və Qərb mediasının təsiri Azərbaycanca gəldikdə çox mənfi və ədalətsizdir. Biz çalışdıq bunu dey-işək, amma alınmadı. Ona görə yox ki, biz fəal deyilik, biz çox fəal. Səbəb ölkəmiz haqqında müxtəlif saxta hekayətlərin söylənilməsi və şayiələrin yayılmasındadır. Azər-baycanı qara rəngdə təsvir etməsi üçün dikte edən Avropanın siyasi spek-trində olan bəzi qaydalar və pro-se-durlardadır. Bunun bir neçə səbəbi mövcuddur. Onlardan birini yaddan çıxarmalı deyilik. O, ABŞ-də çox fəal olan birləşmiş erməni lobbi qruplarıdır. Siz və biz bilirik ki, Qərbdə, o cümlədən Almaniya-da bəzi media ABŞ-nin təsiri altında-dır. Yəni erməni mediasının təsiri ilə anti-Azərbaycan dairələrindən reportajlar daxil olanda, birmənalı olaraq, biz Azərbaycana qarşı ümu-mi media hücumunu görürük. Biz bununla artıq bir neçə dəfə rastlaş-mışıq. Mən bunu böyük beynəlxalq tədbirlər ətrafında dəfələrlə gö-rmüşəm. Birincisi, 2015-ci ildə Azərbaycanca ilk Avropa Oyunları keçiriləndə oldu. O vaxt biz saxta hekayətlər, hücumlar və Qərb me-diasının müxtəlif qarayaxma cəhd-lərinin hədəfinə çevrildik. Sonuncu misal COP29 idi. Həmin vaxt Qər-bin aparıcı mediasında gündə ən azı, ola bilsin 7 və ya 10 məqalə çıxırdı. Prezident Tramp onları saxta xəbər adlandırır. Məsələn, "Washington Post", "New York Times", "Newsweek", yaxud Fransanın "Le Monde" və "Figaro" kimi mətbuat orqanları. Bunlar Azərbaycanı göz-

dən salmaq üçün əlaqələndirilmiş, təşkil olunmuş hücumlar idi. Birinci səbəb isə erməni lobbisinin ayaq al-ması oldu. İkincisi, bilirsiniz, biz öl-kəmizin potensialını bilirik. Azər-baycanın müxtəlif sahələrdə əhə-miyyətini bilirik və vaxt keçdikcə gücümüz də artır. Əlbəttə, Qərbdə bəzi dairələrdə böyük məyusluq var idi ki, Azərbaycan həddindən artıq müstəqil siyasət aparır, təlimatları-mıza qulaq asmır, məsləhətlərimizə məhəl qoymur və istədiyini edir. Əgər biz həmin məsləhətləri dinlə-səydik, ola bilsin, bu gün ölkəmiz ən azı iki qonşusu ilə müharibədə idi. Əgər məsləhətləri dinləsəydik, biz Qarabağı heç zaman qaytarla bi-lməzdik. Əgər məsləhətləri dinlə-səydik, bu gün ola bilsin BVF-dən və onun "parçala və hökm sür" stra-tegiyasından asılı olardıq. Bir sözlə, biz məsləhətlərə qulaq asmadıq. Güclü ölkəni, güclü iqtisadiyyatı qurduq. Xarici borcumuzu ÜDM-in 6,9 faizinə qədər azaldıq. Bizi tən-qid edənlərin xarici borcu ÜDM-in 100 faizindən çoxdur. Biz yoxsullu-ğu 49 faizdən 5 faizə endirdik. Mən Fransada yoxsulluq haqqında danış-dıq istəmirəm. Məncə, təxminən 16 faizdir. Bax, beləcə oldu. Biz öz həyatımızı dəyişdik, öz iradəmizi təlqin etmirik. Biz avropalıları özü-nü necə aparmağı, necə evlənməyi və necə yeməyi öyrətmirik. Lakin eyni mənası bəzi ölkələr üçün is-təyir. Biz hörmət istəyirik. Biz is-təyirik həyatımıza, torpağımıza an-layışla yanaşsınlar və biz Azər-baycan xalqının bizdən istədiyini edirik. Beləliklə, səmimi desək, biz Avro-pada ictimai rəyə təsir göstərmək səylərimizi də artıq konara qoymu-şuq. Biz bunun vaxt itkisi olduğunu düşünürük. Lakin ən yaxşı yol belə tədbirlərin keçirilməsidir. Burada jurnalistlər, media, 50-dən çox ölkə-dən liderlər toplaşdı və hər il audito-riya daha da böyüyür, yeni qonaqlar gəlir. Odur ki, ən yaxşı yol bizi tə-rifləməkdir deyil, ən yaxşı yol buraya gəlməyiniz və insanlarla danışımağı-mızdır. İnsanların mənim, hökumət, inkişaf haqqında nə düşündüklərini öyrənməkdir. Sonra yalnız bir şey lazım olacaq, auditoriyaya həqiqəti söyləmək. Düşünürəm ki, bu, qarşı-lıqlı anlaşmanı qat-qat yaxşılaşdır-a-caq. Təşəkkür edirəm.

Moderator Ceyn Vinterspun: "Qafqaz xəbərləri" kanalının müəl-lifi və aparıcısı Qela Vasadzə, bu-yurun.

Qela Vasadzə: *Cənab Prezident, hər vaxtınız xeyir. Daha bir - artıq üçüncü Şuşa Media Forumu adla-nan tədbirə görə çox sağ olun. Həqi-qətən də böyük zövq mənbəyi olan tədbirdir. Hazırladığım bir sıra suallar artıq verilib. Hər halda sual verəcəyəm. Mənim hələ də suallarım var, il ərzində onlar kifayət qədər yığılıb. Əbu-Dabidəki görüş haqqın-da, Əbu-Dabidəki görüşdən sonra, düzüünü desəm, yanımızda əyləşən dost-larımız Məmmədova davamlı olaraq deyirdim. Biz tanış olanda dedim ki, Fərhad, hər şeydən danışa bilərək, amma gəlin, bir məsələdə*

razılaşaq: Azərbaycanla Gürcüstan-ın milli maraqları, strateji maraq-ları tamamilə üst-üstə düşür. Əbu-Dabidəki görüşdən sonra düşün-düm: necə olur ki, Ermənistanın və Azərbaycanın milli maraqları bir-bi-rinə bu qədər ziddiyyət təşkil edir? Strateji cəhətdən ziddiyyət nədədir? Düzüünü desəm, mən bu ziddiyyətləri görmədim. Çünki Ermənistanın ma-raqları Azərbaycanın maraqları ilə eynidir - normal qonşusu, tərəfdaş olsun və bunu inkişaf etdirdin. Biz artıq o yerə gəlib çatmışıq ki, bu ma-raqlar dərək edilib. Əslində bizdə əla-bir mənəvi formalaşdır ki, xarici qüvvələr, - mən bəzi ölkələri nəzərdə tutmuram, - sadəcə, konkret maraq-ları olan insanlarla ibarət qrup ol-kəlimizə və adamlara burada - re-gionda yaşamağa mane olur. Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun. Zənnimcə, bu kontekstdə, bu tarixi məqamda sualınız tamamilə qanunauyğundur və Ermənistan ilə Azərbaycanın maraqlarının üst-üstə düş-biləcəyinə heç bir etirazım yoxdur. Amma məsələ burasındadır ki, Ermənistan bunu həmişə başqa cür görür. Əgər işğal olmasaydı, azərbaycanlıların vəhşiliklə, dağın-tılarla, soyqırımları ilə deportasiyası baş verməsəydi, Cənubi Qafqazda vəziyyət tamamilə başqa cür olardı. Cənubi Qafqaz iqtisadi, siyasi, nəqi-yyəti və hər şeydən əvvəl, enerji baxımından çoxdan inteqrasiya olunmuşdu. Hər şey yaxşı olardı, bu qədər vaxt itirilməzdi. Səbəb bizdə deyil, səbəb Sovet İttifaqı dağılan-dan bəri Ermənistanı idarə edən re-jimlərin işğalçı xarakterindədir. On-ların heç biri azərbaycanofobiya və Azərbaycanla qarşı motivi olma-yın təcrübəsi ilə bir-birindən xüsu-silə fərqlənmirdi.

Siz ilk dəfə deyil ki, burada olur-sunuz və yəqin dini ziyarətgahları-mızın həm dağıdılmasına, həm də təhqir olunmasına diqqət yetimisi-niz. Mən burada olanda tez-tez baş-çökürəm, vaxtaşırı öz-özünə sual verirəm: axı, biz sovet dövründə on-lara pis heç nə etməmişik, qətiyyətlə. Onlar burada dinə qayışırdılar, yarı-muxtar quruma malik idilər. Res-publika yox, amma muxtar vilayət idi. Bu muxtar vilayətə erməni mil-liyəti qoşulmuşdu. Onun yeri. İc-raiyyə komitəsinin sədri də erməni olub. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vila-yəti vilayət komitəsi bürosunun 9 üzvü var idi və onların arasında yalnız bir azərbaycanlı olub. O da ki, Şuşa rayon komitəsinin birinci katibi idi və sadəcə, vəzifəsinə görə orada olmalı idi, olmasaydı, onu da oraya daxil etməzdilər. Hansı sıxış-dırma barədə danışırıd? Heç bir sı-xışdırma yox idi. Əksinə, o zaman sovet hakimiyyətinin olduğu Azər-baycan Respublikasının verdiyi bü-tün nemətlərdən istifadə edirdilər. Bu meydanı gördüyünüz hər şey istisnasız olaraq Azərbaycan me-

marları tərəfindən tikilib. Rayon ko-mitəsinin binasını memar Həsən Məcidov, indi bərpa etdiyimiz "Qa-rabağ" otelinin binası isə Memar-lar İttifaqının indiki sədrinin atası, memar Ənvər Qasımzadə tikdirib. Hazırda bərpa olunan icraiyyə ko-mitəsinin binası azərbaycanlı me-mar Kəngərli tərəfindən tikilib. Yə-ni bütün bunlar olub. Bunların hamı-sı kindir. Ağdamı, necə deyirlər, Qafqazın Xirosimasına çevirmək nəyə lazım idi? Axı bu, müharibə bitəndən sonra edilib. Bu, Azər-bay-canla, azərbaycanlılarla bağlı hər şey-in məhviniə yönələn səbəbsiz kin-küldürəkdir.

İndi Əbu-Dabidən və İrəvandan eşitdiyimiz şərhərdən danışsaq, bə-li, bu, yaxşı şərhdir və mən baş nazir Paşinyanın Qarabağın daha əvvəl Azərbaycanın bir hissəsi kimi tanı-nması ilə bağlı dedikləri ilə ta-nış idim. Belə də olmalı idi. Mən bu-nu onlara dedim. 2018-ci ildə də, 2019-cu ildə də dedim, xəbərdarlıq etdim ki, pis olacaq. Yaxşı, əvvəzində nə baş verdi? Buradan çıxanda bir az sola gedib daha sola baxsanız, bir futbol stadionu görəcəksiniz. Hazır-da rekonstruksiya işləri aparılır. Sta-dion 1950-ci illərdə tikilib və bilirsiz-kiminki adı verilib? Yox? Heç bir fikriniz yoxdur? Stalin adına stadion. Deməli, bu stadionda indi Qarabağın daha əvvəl Azərbaycanın tərkib his-səsi kimi tanınmalı olduğunu deyən baş nazir Paşinyan 2019-cu ilin ya-ryında keçirilən böyük mitinqdə bil-dirdi ki, "Qarabağ Ermənistandır və nöqtə". Beləliklə, necə deyirlər, özü üçün ağır həyata imza atıb. Hələ mən Şuşa çəmənlərində baş ve-rənləri, yaxud, yeri gəlmişkən, - mən burada parlament adlanan yer-dən danışırıdım, - cənab Paşinyanın qərarı ilə onu Şuşa şəhərinə köçür-mək qərarına gəliblər və orada tikin-tiyə başlayıblar. Buraya gələndə, hətta o yerə gedib birbaşa xalq üçün çıxış etdiyimi də xatırlayıram, bu bi-nanın qarşısında ona müraciət etmiş-dim. Biz onu dağıtdıq. İkinci sual: İndi bu binanın yerində nə olduğunu bilirsiniz? Bilin, qaldığını "Şuşa" otelidir. Hekayə bundan ibarətdir.

İndi biz özümüzə məxsus olanı qaytarmışıq və hamı bununla bərsib, bəli, mən ciddi ziddiyyətlər görmü-rəm. Amma erməni hökuməti uzun diskussiya zamanı müzakirə e-tdiyimiz mövzulardan biri də tərəflər arasında etimadın çox aşağı səviyyə-də olması idi. Bu, tamamilə başad-şılındır. Biz gəlincə, mövqeyimiz heç vaxt dəyişməyib. 2003-cü ildə "Qarabağ bizim torpağıdır!" de-di-yim kimi, bu 22 il ərzində də bunu demişəm və deyirəm. Amma ermə-nilərin mövqeyi dəyişib. Onun yeni-dən dəyişməyəcəyi ilə bağlı təminat varmı? Belə bir zəmanət var? Etimo-logyani, sürün təkamülünü nəzərə alsaq, mənim belə bir təminatım yoxdur. Beynəlxalq hüququn norma-ları və Əbu-Dabidə dediyim kimi, separatçılığın tabutunun üzərini də-ləmir-betonla qapadacaq səndərlər zə-mənlər olmalıdır. Əgər erməni tərəfi Qarabağ münaqişəsinin bitdiyini he-sab edərsə, Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün yaradılmış Minsk qrupuna ləğv etmək lazımdır. Məntiq sadə-dir. Bunun üçün Ermənistan konsti-tusiyasına dəyişikliklər edilməlidir ki, oradan Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının yer aldığı müstəqillik bəyannaməsi çıxarılsın. Prinsipcə məsələ budur. Buna görə də sülh sa-yışının mətni razılaşdırılıb. Bu sənə-din paraflanması ideyası da Azər-baycan tərəfindən irəli sürülüb. Biz sadəcə olaraq, Əbu-Dabidə baş ve-rənləri şərh etmədik. Fikirləşdik ki, kommunika-nin birgə mətni üzərində razılığa gəldiyimiz üçün şərh edilə-cək heç nə yoxdur. Amma erməni tərəfi həmişə olduğu kimi, öz şərh-ləri ilə təfərrüatları ortaya qoymağa çalışır. Prinsipcə, dediyim kimi, biz tabutun üzərini dəmir-betonla qapa-tmaqdan və bundan sonra normal ya-şamaqdan uzaqda deyilik. Mən bunu

əvvəlki görüşlərdə də demişəm: siz öz həyatınızı yaşayın, biz də öz hə-yatımızı yaşayaq. Ancaq belə olan təqdirdə Cənubi Qafqazda az-çox məqbul situasiya tədricən yaranı-bil-ər ki, üç ölkə nəhayət, heç olmasa, hər hansı əməkdaşlıq imkanlarını müzakirə etməyə başlaya bilsin.

Beləliklə, sualınıza görə təşə-kür edirəm və bir daha xoş gəlmisiz-niz deyirəm.

Moderator Ceyn Vinterspun: "Reuters" agentliyindən Nailə Bala-yeva, buyurun, sualınızı verin.

Nailə Balayeva: *Cənab Prezi-dent, mənim bir neçə sualım var. Av-ropa İttifaqının Rusiya qazından im-tinası planına gəldikdə, 2027-ci ilə qədər Azərbaycan qaz ixracını artır-mağa hazırdır? Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı Ermənistanın baş naziri bə-yan edib ki, bu barədə ABŞ-dən təkliflər daxil olub. Bununla bağlı Bakı-nın rəsmi mövqeyi nədən ibarətdir?*

Növbəti sualım Azərbaycan və Rusiya münasibətlərinə aiddir. Nə üçün Azərbaycan MDB-nin İqtisadi Şurasının iclasına qatılmadı, bu qə-rar hansı səbəbdən qəbul edilmədi və bu gün Azərbaycan ilə Rusiya arasında münasibətlər hansı səviyyə-dədir? AZAL şirkətinə məxsus təyay-rəsi ilə bağlı insidentlə əlaqədar Azərbaycanın şərtləri, tələbləri Rusi-ya tərəfindən qəbul edilibmi?

Prezident İlham Əliyev: Avro-pa İttifaqı ilə əməkdaşlığa gəldikdə bilirsiniz ki, 2021-ci ildə biz energe-tika sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında sənəd imzaladıq və o za-man biz ixracımızı 8 milyarddan 13 milyard kubmetrə qaldırdıq. Bu gün 12 ölkəyə qaz ixrac edirik. On-ların 10-u Avropa ölkəsidir, 8-i isə Avropa İttifaqının üzvüdür. Yəni, Avropa İttifaqı Azərbaycanı etibarlı və ümum-Avropa qaz təchizatçısı adlandırır. Coğrafi əhatə baxımın-dan maye qaz deyil, boru kəməri ilə neql olunan qaza gəldikdə Azər-bay-can global səviyyədə aparıcı ölkə-lərdən biridir. Mən bu yaxınlarda Xəzər neft sərgisində neft hasilatı ilə bağlı planlarımız haqqında danı-shım və bəyan etdim ki, bizim planı-mız 2030-cu ilə qədər qaz hasilatını daha 8 milyard kubmetr artırmaqdır. Yəni bu gün biz 25 milyard kubmetr ixrac edirik, o zaman üçün təqri-bən 33 milyard kubmetr təşkil edə-cək. Sual ondan ibarətdir ki, bu əla-və 8 milyard kubmetr hansı istiq-a-mətdə ixrac ediləcəkdir? Mən bu haqda danışmam. Artıq qeyd etdim ki, bizim neft kəmərinə və inter-konektorlara bəzə həcmə də doludur və bu neft kəmərləri genişləndiril-məyə, ixrac haqqında danışmaq çə-tin olar.

Avropa İttifaqı məsələsinə gəl-dikdə isə onlar Rusiya qazından im-tina etmək niyyətindədir, biz bunu heç vaxt nəzərə almamışıq. Biz heç bir halda Rusiya ilə rəqabət aparma-ğa çalışmamışıq. Hətta o dövrdə ki, Rusiya Avropaya 150 milyard kub-metr qaz nəql edirdi. Biz heç vaxt deməmişik ki, buna alternativ ola bi-lərik. Biz sırf kommersiya prinsiplə-ri əsasında fəaliyyət göstəririk. Bi-zim enerji siyasətimiz biznes məq-sədlidir. Biz bunu heç vaxt siyasi-ləşdirməmişik, heç bir zaman qazın həcmi azaltmamışıq. Hətta o ölkə-lərə ki, onlar heç vaxt bizimlə razılaşmayıblar. Bu, sırf kommersiya prinsiplərinə əsaslanaraq öhdəliklə-rimizi rədd etdiyimiz mənasına gəl-mir və heç bir ölkəyə qaz nəqlində indiyə qədər fasiləyə yol verməmiş-ik. Budur, bizim məsələmiz belə-dir. Əlavə 8 milyard kubmetr üçün bazarlar müəyyən edilir. Biz Avropa İttifaqının üzvü olan bir neçə ölkə-dən təkliflər almışıq. O ölkələr ki, bəziləri artıq bizim qazımızı alır, di-gərləri isə hələ də Azərbaycan qazı-nı almır. Biz bu təklifləri dəyərlən-diririk. Bazara çıxış baxımından da biz bu məsələləri kommersiya prin-sipləri əsasında dəyərləndiririk.

Ardı 5-ci səh.

İlham Əliyev siyasətinin təməl prinsipləri dəyişməzdir

Azərbaycan Prezidenti III Şuşa Qlobal Media Forumunun iştirakçıları ilə görüşüb

Əvvəli 4-cü səh.

Amerika şirkətinin Zəngəzur dölhlizini bir növ icarəyə götürməsi ilə bağlı sualıniza gəldikdə bu, Ermənistan rəhbərliyinə ünvanlanmalıdır. Bizim ərazidə heç bir operator, heç bir ticarətçi, heç bir icarədar ola bilməz. Ermənistan nə etmək istəyir? Onlar çox şey edə bilərlər, mənim bundan xəbərim yoxdur. Onlar artıq dırnaqarası "Avropa müşahidəçisi"ni də sərhədə dəvət edəblər. Onlar sərhəddəki peşəkar casuslardır və frana qarşı casusluq fəaliyyəti aparırlar. Xüsusilə də bu son İran-İsrail münaqişəsi zamanı onlar İran sərhədi boyu hərəkət edirlər. Düzüldü, onlar binokl vasitəsilə bizə də baxırlar, ancaq biz də öz ərazimizdə onları izləyirik. Səhabə Ermənistan istənilən ölkəni, tərəfi də dəvət edə bilər. Bizim üçün isə ən başlıca məsələ odur ki, - məən Əbu-Dabidə hökmərimə dedim, - bizim Azərbaycandan Azərbaycana maneəsiz və təhlükəsiz keçdimiz olmalıdır. Bu, Azərbaycanın bir bölgəsidən ölkənin digər bölgəsinə keçidir. Bizim yüklər və bizim vətəndaşlar, Azərbaycan vətəndaşları hər dəfə orada sərhədi erməninin simasını görməli deyil. Budur bizim tələbimiz. Bu, legitim tələbdir, bu, ədalətli tələbdir. Əks təqdirdə bizim vətəndaşlarımız təhlükə altında olacaqdır. Mən yaxşı xatırlayıram, sovet dövründə qatar Bakıdan Naxçıvana hərəkət edərkən möhür Ermənistan ərazisindən Zəngəzurdan keçən bir hissədə qatara dərs atılırdı, noticədə qatırın pəncərələri qırılırdı. Biz bunu çox yaxşı xatırlayıyırıq və bu, sovet dövrü idi. Bu nizam-intizam və cəza mexanizmlərinin hökm sürdüyü bir dövrdür. Bu gün biz vətəndaşlarımızı riskə ata bilmərik. Ona görə orada heç bir fiziki təmas olmalıdır deyil və onlar üçün təminatlı təhlükəsiz həyata keçirilməlidir ki, insanlar və yüklər təhlükəsiz şəkildə hərəkət etsin. Bu, legitim tələbdir.

Rusiya ilə münasibətlərə gəl-dikdə, siz təyyərə qazasını qeyd et-diniz. Təəssüflər olsun ki, biz Rusi-ya rəsmilərinəndən heç bir cavab al-mamışıq. Artıq bu hadisədən yeddi ay keçibdir. Bizim üçün hər şey ay-dındır, biz bilirik nə baş verib. Biz bunu sübut edirik və bilirik ki, Ru-siya rəsmiləri də bundan xəbərdar-dır. Onlar da gözəl bilirlər nə baş verib. Ona görə də istənilən qonşu-bunu etməli idi. Bizim tələbimiz də-biili tələb idi. Qoy, öz günahlarını

etiraf etsinlər. Bizim təyyarəni vur-
 ranlar cəzalandırılsın və ailələrə
 təzminat ödənilsin, qurbanların və
 yaralıların ailələrinə, AZAL-ın təy-
 yarəsinə görə də təzminat ödənil-
 məlidir. Əlbəttə, mən bu haqda da-
 ha təfərrüatı danışa bilərəm. İstə-
 yirsinizmi mən bu haqda daha çox
 danışım, daha təfərrüatı varım?

Bu məsələyə daha bir neçə dəqiqə həsr etmək istəyirəm. Bizim pilotlar cəsarət və peşəkarlıq göstərərək təyyarəni qona enişinə yönləndirdilər və tam heyət, bütün sərnişinlər həlak olmadı. Biz dərdli oraya - Aktauya həyat göndərdik. Onlar çəkiliş apardırlar və gördülər ki, təyyarənin fizulyajı dəlma-çesik edilmisdir və hətta təyyarədə olanların iki nəfəri də qolpa yarası almışdır. Guya, Ukrayna dronu bizim təyyarəməzilə toqquşmuşdur. Bu güllünc bir iddia, təklif, versiya idi.

Təyyarəmizə qarşı iki dəfə hücum olub. Təsvəvür edirəm ki, Ukrayna dronu gəlir, Azərbaycan Təyyarəsini hədəf alır, sonra qayıdır gedir və ikinci dəfə yəne bizim təyyarə ilə toqquşur. Yəni bu uşağ başçası səviyyəsində hekayədir, biz bilirik nə baş verib. Bundan başqa, Rusiya hava məkanı bağlanmamışdı. Hava məkanı bizim təyyarəmiz vurulduqdan bir neçə dəqiqə sonra bağlanmışdır və bu da məsuliyyətiydi. Hömin o şəxslər "xalqa əməliyyat"nı vaxtından gec elan edəblər. Bu, gün qədər aydındır. Ancaq yeddi aydır ki, biz cavab ala bilmirik. Bizim Baş prokurorumuz müntəzəm olaraq Rusiyanın Təhqiqat Komissiyasına məktub ünvanlayır və cavab o olur ki, təhqiqat davam edir. Biz gözəyləyirik ki, görək bu təhqiqat nə zaman bitir. Ancaq mən hesab edirməm ki, bu, məsuliyyətsiz davranmaqdır. Bu o demək deyil ki, biz bunu unudacağıq. Xeyr, biz bunu unuda bilmərik. Biz artıq Rusiya tərəfini məlumatlandırmışıq ki, beynəlxalq ədliyyə sisteminə müraciət edəcəyik. Biz müəyyən bir qovluq hazırlayıq. Bilirik ki, buna vaxt lazımdır. On il lazım oldu ki, Malayziya hava yollarına məxsus "Boeing"lə bağlı təhqiqat başa çatdı. Ancaq biz və ədalət nail olacağıq. Biz bunu əldə edəcəyik. Təəssüf ki, bugünkü vəziyyət ikitərəfli münasibətlərimiz baxımından həç də məqbul deyil.

Moderator Ceyn Vitterspun: Cənab Prezident, biz artıq iki saatdır müzakirələr aparırıq. Cənab Prezident, əlavə 30 dəqiqə ayırmağınızı xahiş edirəm, icazənizlə,

əgər auditoriya etiraz etmərsə. Mən bilərəm ki, təyyarəniz var, Bakıya geri qayıtmalısınız.

Moderator Ceyn Viterspün: Mən Anadolu Agentliyində strateji kommunikasiya üzrə menecer cənab Bilgehan Öztürkə söz vermək istəyirəm.

Bilgehan Öztürk: Cənab Prezident, biza yaradağınız bu fürsətə, imkana görə təşəkkür edirəm. Bu gün Xankəndinin mərkəzinə olmaq çox fəxrlı bir hissirdir. Bilirəm ki, bu şəhər 30 il idi ki, işğal altında idi. Bu, təkcə azərbaycanlıların deyil, nəslərə boyu tərlərin, Türkiyədə olan vətəndaşların da arzusu idi ki, buralar ədalət edilsin. Mən bilirəm ki, süll istiqamətində yol o qədər də hamar deyil, olmamışdır. Siz artıq qeyd etdiniz ki, Ermanistan tərəfi il mərhələdə o qədər də müsbət reaksiya vermirdi. Biz süll sazişinə nə dərəcədə yaxın, nə qədər nikbin ola bilərik?

Prezident İlham Əliyev: Bəli, mən atıq qeyd etdim. Bilirsiniz, sülh müqaviləsinin mətni atıq razılaşdırılıb. Yeri gəlmişkən, prosesin əvvəlinə qayıtdıqda onu qeyd etməliyəm ki, möhz Azərbaycan sülh prosesinin təşəbbüskarı olmuşdur. İkinci Qarabağ müharibəsi bitdikdən sonra Minsk qrupunun üçüylə hələ də çalışır, Bakıya səfər edir. Mən o zaman gördüm ki, onlar nə edəcəklərini bilmirlər və onlar mənə sülh verəndə dedim ki, biz Ermənistanla sülh sazişi üzərində işləməliyik. O zaman müharibə bitməyi və bir boşluq var idi. Mən təklif etdim ki, bir proses başlansın. Ona görə də biz sülh sazişinin mətnini hazırladıq və onu Ermənistanla göndərdik. Onların müxtəlif şərtləri var idi və iki il ərzində heç bir irəliləyiş yox idi. Başlıca səbəb o idi ki, Ermənistan tərəfi həmin sülh sazişinin mətninə dınraqarası "Dağlıq Qarabağ" məsələsini daxil etmək istəyirdi. Biz onlara dedik ki,

başın, birincisi, "Dağlıq Qarabağ" sizin təəssüyülünüzdə mövcuddur, bu, reallıqdır mövdu deyil. Bu, Azərbaycanın bir parçasıdır və süll müqaviləsinin mətninə daxil siyasetimizə aid olan bir məsələ daxil edilə bilməz. Bu müzakirə iki il sürdü və heç bir irəliləyiş olmadı. Bu əraziləri sentyabrda biz azad edənəndən sonra, yalnız o zaman Ermenistan artıq bunun üzərində ısrar etmədi, çünki artıq bu mövzu bağlı idi. Yəni, nəyin üzərində ısrar edəcəksiniz? Yəni demək olar ki, 2024-cü ilin yanvarında real danışıqlar baş-

lanıldı və bizim hazırladığımız layihənin mətni üzərində isə gətdi və o mətn razılaşdırıldı. Bundan sonra iki bəndi Ermənistan tərəfi ələvə etmək istəyirdi, ancaq Prezident Tramp qalib gələn kimi onlar o iki müddəanı ələvə edəldilər. Mən cənab Paşinyana dedim ki, siz yəqin ümid edirsiniz ki, xanım Harris qalib gələcək və ağ at üzərində olacaqsınız. Ancaq bu, bəş vərəfədi. Mən buna tamamilə əminəm ki, Tramp qalib olmasaydı, onlar bununla razılaşmaqaydırlar. Onlar layihə olduqlarından da, həzm edə biləcəklərindən də daha çox parça qoparmaq istəyirdilər. Bu gün artıq onlar həmin o iki bənd üzərində ısrar etmirlər.

Bu gün də qeyd etdiyim kimi, bu ki məsələ, - Ermənistan konstitusiyasına dəyişiklik və ATƏT-in Minsk qrupunun buraxılması, - həll edilən kimi sütlü müqaviləsi imzalana bilər. Bəli, mətn parafərləna bilər və Azərbaycan tərəfi artıq Əbu-Dabidə bu təkliflə çıxış edib. Lakin bildiyiniz kimi, parafərləna heç də imzaləna demək deyil. Yəni biri var ki, tərəflər arasında şifahi razılıq əldə olunur, biri də var ki, tərəflər sənədin hər səhifəsinin sonunda öz imzalarını qoyaraq onu parafərlənir. Məncə, biz sütlü müqaviləsinin imzalanmasına çox yaxındıq. Hesab edirəm ki, bu proses geridönəmə xarakter alıb. Bunun hər hansı biri yenidən baxılması, yenidən bax və məsələ mümkün deyil. Biz heç nəyi

yeniden müzakirə etməyəcəyik. Ancaq Ermənistan yenidən müzakirəyə başlamasına çalışsın, o deməkdir ki, onlar sülh istəmirlər. Deməli, o ərazi iddiası qalır. Ona görə də biz özünə işləməyə çalışmalıyıq. Onlar öz ev tapşırıqlarının yerinə yetirməlidirlər. Bu baş verdiyi halda biz sülh müqaviləsinə imzalaya bilərik. Bu da region üçün çox böyük yenilik, çox böyük dəyişiklik olacaq və biz artıq bu haqda danışdığımız

Cənubi Qafqaz sabitlik məkanı olacaq. Bizə sabitlik, təhlükəsizlik lazımdır. Çünki Cənubi Qafqaz əsrlər boyu can tökülməsi, toqquşma, işğal məkanı olmuşdur və Qafqaz xalqları çox əziyyət çəkiblər. Ona görə də kifayətdir, biz artıq sülh şəraitində yaşamalıyıq.

Moderator Ceyn Vitorspun:
Təşəkkür edirəm. İndi isə söz verilir. Cənab Joze Martin Jan-Pierre'ye. O, Beynəlxalq Dekolonizasiya Cəbhəsinin katibi və Qvadelupa Beynəlxalq Təzminatlar Hərəkatının sədridir.

Joze Martin Jan-Pierre: Zati aililir, cənab Prezident. Ötən il Şuşa Global Media Forumunda ŞİA Azərbaycanın neokolonializmə qarşı mübarizədəki rolundan danışdınız və müstəmləkə təzyiqlərindən hələ də əziyyət çəkən ölkələrə istinad etdiniz. Həqiqətən Azərbaycan, xüsusən də Bakı Təşəbbüsü Qrupu məsələsində beynəlxalq ictimaiyyətin məlumatlandırılmasında növbəti mühim rol oynadı, o cümlədən beynəlxalq hüquq əsasında müstəmləkə əməliyyatlarına qarşı mübarizə aparənların birləşməsinə töhfə verdi. Yeni Kaledoniya və Fransa arasında iyulun 12-də imzalanmış yeni razılaşmanı, eləcə də ədalət və azadlıqdan atən dəniş ərazilərində hələ də davam edən kolonializmə qarşı mübarizəni nəzərə alaraq, bu məsələlərlə bağlı Sizə rəyinizə görə çox minnətdar olarıq.

Prezident İlham Əliyev: Düşünürəm ki, Fransa ilə Yəni: Kəndoniyası arasında bax vermiş hadisə tarixi prezidentdir. Hesab edirəm ki, bu, hekatayırı sonu deyil, başlanğıcıdır. Bizim neokolonizmlə bağlı mövqeyimiz tam aydındır. Bu məsələ heç bir ixtirafı gündüliyə duxa deyil. Qoşulma Hərəkatının sədri kimi Azərbaycan sədrliyin il ilindən başlayaraq dekolonizasiya, müstəqil olan əraziləri müstəqilliyə və ədalətli qovusması, eləcə də beynəlxalq təşkilatların qəbul etdiyi qərarların icrası ilə bağlı səyləri dəstəkləməyə və təşviq etmişdir.

Bu, Qoşulmama Hərəkatının sədri kimi öhdəliyimiz, eyni zamanda bir ölkə kimi mövqeyimiz idi. Çünki bu gün XXI əsrdə bir-iki digər xalq müstəmləkə hakimiyyəti altında saxlaya bilməz. Bu, hər hansı normal insan davranışına heç cür sığmır. Bu, xalqların fundamental hüquqlarına, onların azadlığına ziddir. Avropa qitəsinin əsas dəyərləri həmin müstəmləkə iddiaları ilə kobud şəkildə pozulur. Beləliklə, Bakı Təşəbbüs Qrupu beynəlxalq QHT-dir. Bəzi Avropa paytaxtlar qəddirüddü və ya təqdim etdiyi kimi deyil. Onun Azərbaycan hökuməti ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Bununla belə, həmin qrup qisə müddət ərzində Qvadelupa, Yeni Kaledoniya, Martinika, Sen-Marten və digər müstəmləkələrin xalqlarının tələbləri əsasında gündəliyi yaradna bildi. Bu, onların qrupudur. Yəni 62 şəxsi gündəliyi olan qrup deyil. Onlar, sadəcə, bu prosese qoşulmuş Azərbaycanla və digər beynəlxalq tərəflərlə kömək etmək

istəyirlər. Onlar, sadəcə, xalqlara azad olmağa, öz taleyinin rəhbərliyi ilə özəlliklə Ermənistanın azad olmağa kömək edirlər. Onların bunu etməyə hüququ var. Beləliklə, düşündürəm ki, Fransa və Yeni Kaledoniya arasında baş verənlər başlanğıcdır və presedentdir. Həsəndirəm ki, bunları Yeni Kaledoniya həmin faciəli hadisələr olmadan belə, etmək olardı. Həmin vaxt Fransanın dövlət orqanları 10-dan artıq insanı qətlə yetirdi. Bu mənə Ermənistan ilə Azərbaycan arasında aparılmış müzakirələrə xatırladır. Əgər Ermənistan rəhbərləri 2019-cu ildə Qarabağı Azərbaycana hissi kəmiyyəti tanısaydı, onda aramızda müharibə olmazdı. Heç vaxt olmamaqdan daha yaxşıdır. Lakin, həminin aydındır ki, əgər Yeni Kaledoniya xalqı öz güclü siyasət iradəsinə, cəsarətinə, mübarizəsinə, azadlıq uğrunda canından keçməyə hazır olduğunu nümayiş etdirməyşdi, çox güman ki, həmin saziş heç zaman imzalanmazdı. Bir sözə, siz mübarizə aparmırsınız. Siz ərazilərinizi, ərazi bütövlüyünüzü bərpa etmək uğrunda mübarizə aparmırsınız. Azadlıq uğrunda vuruşmırsınız. Azad olmağınız uğrunda çalışmırsınız. Dünya bu cür işləyir və ümid edirik ki, birinci addımın davamı olaçaq. Əminəm ki, Fransanın müstəmləkə hakimiyyəti altında olan bütün ərazilərin hazırda Fransa ilə Yeni Kaledoniya arasında əldə olunmuş dövlətlərarası münasibətləri qurmaq imkanı olaçaq.

Moderator Ceyn Vitterspun:
Təşəkkür edirəm. İndi isə söz verilir Afrika Birliyinin İnkişaf Agentliyinin Baş direktoru yanında kommunikasiyalar və təşviqat şöbəsinin rəhbəri xanım Zifora Maubaneyə.

Zifora Maubane: Sizi salamlayıram, zati-ailari, canab Prezident. Bu, manim Qarabağı iki sařmridim, lakin 6tan il m6n COP29-da iřtirak etmiřim. Tadmır s6m6ralı ve y6k6s6k sařviodıy t6k6k 6llunmuřdu. Sizi ve hey6tinizi t6brık edirim. Siz6 iki sual var. Lakin zati-ailari, sualları vermad6n 6val tarix6ni s6yl6mek ist6yir6m. M6n Afrika Birliyi6nd6 tařvifat ve kommunikasiylar iřiz6 m6sulliyy6t s6yl6m6k. Bir s6z6, b6t6n d6nya matbuati il6 iřl6yir6m, Afrika-nin inkiřaf t6řabb6sl6rı, vasaill6rin toplanması, iqlim d6yiřm6l6rinin t6řsirina id6 strategiyalar, s6l6h ve t6hlikasizlik sařasind6 g6rd6y6miz iř-l6r ve Afrikalı s6rmay6l6r baxim-d6n calbedici etm6kd6 sayl6rımız

barədə məlumatlar verirəm. Bu, mənim gördüyüm işdir və burada olmaqdan böyük şəfəq hissi duyuram. Birinci sualım belədir: əvvəlcə, qeyd ediniz ki, COP29 zamanı Şəq qış ildə daşımalarının qarşısını almaq məqsədilə inkişaf edən ölkələrə yardım göstərmək öhdəliyini götürmüşünü. Həmin öhdəlik bizi Afrika ölkələri ni də əhatə edəcəkm? Bu, birincisi. İkincisi, Afrikanın inkişafıa bağlı çox geniş gündəliyi var. O, 2063-cü ilədək olan gündəlikdir. Cəmiyyəti və biznesin bir çox təbəqələri əhatə edən 50 illik inkişaf proqramıdır. Məsələn, "Gündəlik 2063" bütün qitədə infrastrukturun inkişafı proqramı hesab edilir. Çünki bütirik ki, infrastruktur olmadan inkişaf da yoxdur. Daha daqış desək, proqram enerji, İKT, rəqəmsal transformasiya, su və yol şəbəkələri, daşımalar, o cümlədən dəmir yolları kimi sahələrdə infrastrukturun inkişafına yönəlik. Beləliklə, cənab Prezident, sualım belədir: Azərbaycan həmin infrastrukturun inkişafı layihələrində Afrika ölkələri ilə əməkdaşlıqda maraqlıdır? Çox sağ olun, cənab Prezident.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun. Əvvəlcə, COP29 çərçivəsində iqlim dəyişmələri ilə bağlı Afrika ölkələrinə birmonalı dəstək gündəliyimizin prioritetlərindən biri idi. COP29-un sədr olaraq qeyd etdiyim kimi bizim inkişaf edən kiçik dövlətləri üzrə xüsusi formatımız var, çünki yaranmış təhlükə onlar üçün ekzistensial xarakter daşıyır. Biz bunu bilirik, çünki onların mövcudluğu, ümumiyyətlə, dünya okeanının səviyyəsindən asılıdır. Lakin Afrika qitəsindəki ölkələrə gəldikdə, onlar da bizim gündəliyimizdədir. Yeri gəlmişkən, Qoşulma Hərəkatının sədri kimi həttə COVID-19 vaxtlarında bir 80-dən artıq ölkəyə maliyyə və humanitar dəstəyi göstərdik və onları öksər hisssəsi Afrika Birliyinə üzv ölkələrdir. Uzun illərdi ki, bizim Efiopiyada yerləşən Afrika Birliyində daimi nümayəndəliyimiz fəaliyyət göstərir. Öncə qeyd etdiyim kimi, hazırda öz problemimiz, yəni Ermənistanla münasibət bizdə artıq narahətliq predmeti olmadıqı üçün bizim xarici siyasətimiz daha genişdir. Mən Afrikadan gəlmiş bir neçə dövlət başçısı ilə rəsmi səfər çərçivəsində görüşmüşəm və biz artıq yüksək səviyyəli nümayəndə heyətlərimizi ora göndərmişik.

İlham Əliyev siyasətinin təməl prinsipləri dəyişməzdir

Azərbaycan Prezidenti III Şuşa Qlobal Media Forumunun iştirakçıları ilə görüşüb

Əvvəli 5-ci sahə.

Bəzi ölkələrlə hazırda enerji sahəsində potensial əməkdaşlıq üzərində fəal işləyirik. Biz bəzi Afrika ölkələri üçün bir sıra aşağı-faizli kredit müqavilələri üzərində çalışırıq. Mən xüsusi təfərrüatlara varmaq istəmirəm, lakin bu, həqiqətən gündəliyimizdədir və biz daha fəal olmaq istəyirik. Bir yerdə çox iş görə bilirik, çünki biz xaricə sərmayələr yatırmaq istəyirik və investisiya üçün sahələr axtarıq. İnvestisiya portfelimiz 20 milyard ABŞ dollarını keçib. Mən Azərbaycanın istər özəl, istər dövlət şirkətlərini sərmayədar kimi harada görmək istəyirlər. Beləliklə, biz fəal çalışırıq və bizimlə bu gün bir yerdə olduğunuzu görə minnətdaram.

Moderator Ceyn Vitterspun: Sağ olun. İndi isə söz verilir Pavel Novotniyə. O, Slovakiyanın "Hospodarske noviny" qəzetində Xarici xəbərlər şöbəsinin rəhbəridir.

Pavel Novotni: Salam, cənab Prezident. Gəlin, gələcəyə nəzər salaq. Biz sünü intellekt dövründə yaşayırıq və Azərbaycan texnologiyə güc olmaq istəyir. Siz şəxsən sünü intellektin inkişafı ilə bağlı Milli Strategiyamızın tərtib olunması göstərişini vermişiniz. Bu sahədə vəziyyət nə yerdədir? Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Bilirsiniz, biz bunu yeni başlamışıq. Onun nə dərəcədə uğurlu olacağını görəcəyik. Lakin aydındır ki, biz dünyadakı tendensiyaaların arxasın-

ca getməliyik. Sadəcə, oturmaq gözləyib bilmərik. Buna görə, mənim qərarların yalnız inkişaf və müasirləşmə gündəliyinə əsaslanır. Beləliklə, bizim aparıcı beynəlxalq şirkətlərlə yaxşı təmaslarımız var və onların əksəriyyəti ilə sərmayədar kimi işləyirik. Vəsaitlərimizi iri beynəlxalq qruplar vasitəsilə sərmayə kimi yatırırıq. Eyni zamanda enerji sektoruna xarici sərmayələrin cəlb edilməsində yaxşı təcrübəmiz var. Son 20 ildə Azərbaycanla yatırılmış yalnız xarici sərmayələrin məbləği 200 milyard ABŞ dollarına bərabər olub. Dedi-yim kimi, Azərbaycan sabit, özünü təmin edən və gələcəyə aydın baxışları olan ölkədir. Biz ön cərgədə olmalıyıq.

Bir daha nə dərəcədə uğurlu olacağımızı söyləmək çətindir. Sünü intellektlə bağlı nə baş verəcəyini söyləmək mənim üçün çətindir. Çünki bilirsiniz, müxtəlif cəmiyyətlərin fərqli təbəqələrində buna güclü və artan müqavimət var. Bu proses hələ yeni başlayıb, görürük. Mənim üçün indi "nəyə nail olacağıq, nəyə yox" söyləmək düzgün olmazdı. Biz yalnız müəyyən nailiyyətlərimiz olduqda bildiririk. Ümid edirik, gələn il Şuşa Forumuna gəlsəniz biz sizinlə müəyyən məsələləri bölüşəcəyik.

Moderator Ceyn Vitterspun: Latin Amerikasından "El Periodista" nəşrinin redaktoru cənab Fransisko Felipe Martorell Kammarella sual verəcək.

Fransisko Felipe Martorell Kammarella: Cənab Prezident, Siz salamlayırıq. Mən ispan dilində sual verəcəyəm. Cənab Prezident, dəvətinizə, Azərbaycan xalqının qonaqpərvərliyinə görə çox təşəkkür edirəm. Mənim üçün burada olmaq böyük şərəfdir. Mən çox uzaq bir ölkədən gəlmişəm, 15 min kilometr uzaqdadır. Hazırda mənim qohumlarım, ailə üzvlərim hələ yuxudan oyanırlar. Mən dənizləri, çoxlu saat qurşağını keçməli oldum. Düşünürəm ki, mən burada Latin Amerika-

sından yeganə jurnalistəm. Bir neçə həftə bundan öncə Siz Çiliyə öz nümayəndənizi göndərmişdiniz və o, həm Çilidə, həm Argentinada, həm də Braziliyada görüşlər keçirdi. Mən sual vermək istərdim, Siz bizim regionla münasibətlərinizin gələcəyini, potensialını necə görürsünüz? Həmçinin bizim ölkələr, regionlar arasında gələcəkdə mədəniyyət qarşılıqlı necə inkişaf edə bilər? Çox təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev: Biz artıq neçə vaxtdır ki, Latin Amerikasının bəzi ölkələrində səfirliklər açmışıq və müxtəlif səviyyələrdə, nazirlər, eləcə də xarici işlər səviyyəsində səfərlər olub, nümayəndə heyətlərinin mübadiləsi olub. Lakin deməzdiniz ki, münasibətlər görmək istədiyimiz səviyyədəki kimidir. Əvvəllər dəfələrlə qeyd etmişəm ki, beynəlxalq məsələlərlə daha sıx məşğul olanda biz bir-mənalı olaraq bunları gündəliyimizə daxil edəcəyik. Biz Azərbaycanda kənd təsərrüfatının inkişafı ilə bağlı bəzi şirkətlərlə müzakirələr prosesindəyik. Bəzi layihələr artıq başa çatdırılıb.

Lakin əlbəttə ki, Latin Amerikasının çox ölkəsində inkişaf etmiş iqtisadiyyat var. O, çox böyük bölgədir. Düşünürəm ki, biznes, ticarət, potensial sərmayələr və mədəniyyət sahələrində çox ümumi əsasları tapa bilərik.

Bu qədər uzun məsəfini qət edərək Azərbaycana gəldiyinizə peşman olmadınız. Ümid edirik ki, bu səfər bir çox həmvətənləriniz üçün qapıları açacaq və siz ölkəmizə qayıtdıqdan sonra Azərbaycan haqqında çox yaxşı təəssüratlar söyləyəcəksiniz.

Moderator Ceyn Vitterspun: İndi isə sonuncu sualı Azəri-Press Agentliyindən Vüsalə Mahirqızı verəcək.

Vüsalə Mahirqızı - "APA Media Qrup": Cənab Prezident, biz birinci Şuşa Qlobal Forumunda Şuşa-

da idik. Qlobal forumdan sonra Şuşadan Xankəndiyə baxmışdıq. Amma indi biz Xankəndidəyik, Siz də buradasınız. Mən Qarabağa "Böyük Qayıdış"la bağlı sual vermək istəyirəm. Artıq 50 minədək insanımız Qarabağdadır. Mən xatırlayıram, biz Şuşaya birinci dəfə gələndə 9 saatla Şuşada olduq və yollar salınır. Kəndlərin hər birində məscidləri, minarələri, məktəbləri gördük. "Böyük Qayıdış"la bağlı proses necə gedir? Bu, birinci sualım.

İcəzənizlə, ikinci sualı Azərbaycan mətbuatı ilə bağlı vermək istəyirəm. Çünki bir neçə gün sonra bizim bayramımızdır, Azərbaycan mətbuatının 150 illiyidir. Mətbuatımızın gələcəyi ilə bağlı Sizin fikirlərinizi bilmək bizim üçün maraqlıdır. Xüsusilə o dövrdə ki, hazırda sosial media və sünü intellekt var - bayaq Siz də danışdınız. Hazırkı dövrdə bizim əsas mövzularımızdan biri sosial mediada dezinformasiyadır. Bu, Azərbaycanın ən çox əziyyət çəkdiyi məsələlərdəndir. Bununla bağlı da fikirlərinizi eşitmək istəyirdim. Bir də mənim özüm üçün maraqlıdır. Siz sünü intellektdən istifadə edirsinizmi? Təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun. Yox, mən özüm istifadə etmərəm. Amma ailə üzvlərim var ki, ondan istifadə edirlər. Mənə də bəzən bu barədə məlumat verirlər. Amma yəqin ki, nə vaxtsa, mən də istifadə edəcəyəm. Çünki sünü intellektin yayılması o qədər sürətlə gedir ki, istifadəçilərin sayı çox olacaq. Əsas odur ki, sünü intellekt bizi bildiyimiz kriteriyalardan, meyarlardan uzaqlaşdırmasın.

Sizi və həmkarlarınızı yubiley münasibətilə təbrik edirəm. Azərbaycan mediasının inkişafı məni çox sevindirir. Mən çox şadam ki, bu gün bizim mediamız neinki ölkə daxilində, hətta beynəlxalq müstəvidə çox böyük nüfuz qazanıb. Mən bunu tam səmimiyyətlə deyirəm, sizə xoş söz demək üçün yox.

Bu gün Azərbaycan mediası dövlət maraqlarını qorumağa qadirdir. Azərbaycana qarşı əsassız ittihamları arqumentlərlə, ciddi təhlillə və faktlar əsasında ifşa etməkdə də böyük uğurlar əldə edib. Bizim mediamız neinki dövlət maraqlarını müdafiə edir, eyni zamanda lazım gəldikdə hücum da keçir. Bu da lazımdır. İdmanda bəzən deyirlər ki, ən yaxşı müdafiə hücumdur. Mən bu tezisə şərh vermək istəmirəm. Amma fakt odur ki, bu gün Azərbaycan mediasını bir çox ölkələrdə müxtəlif səviyyələrdə oxuyurlar, mediada gedən yazıları, məqalələri təhlil edirlər.

O məqalələrin Azərbaycanın rəsmi mövqeyinə nə dərəcədə uyğun olub-olmaması ilə bağlı da fərziyələr irəli sürürlər. Bu, deməyə əsas verir ki, mediamız doğrudan böyük inkişaf yolu keçib. Media deyəndə mən ilk növbədə jurnalistlər, sizin kimi insanları, sizin həmkarlarınızıdır. Mən, sözün əsl mənasında, sevinirəm və sizə yeni uğurlar arzulayıram. Azərbaycan bu gün elə bir mərhələdədir ki, hələ də özünü müdafiə etməyə ehtiyacı var. Bu gün Avropadan olan təsir edən bilirsiniz? Məncə, media ən yaxşı vasitədir. Bizim media işçilərinin əhatə dairəsi nə qədər çox geniş olarsa, ölkə haqqında o qədər də dəqiq, dolğun və ədalətli məlumat dünya ictimaiyyətinə çatdırıla bilər. Burada hələ görüləsi işlər çoxdur. Ancaq mən dəyə bilərəm ki, bizim mediamız artıq istənilən xoşagəlməz, iftira kampaniyasına cavab verməyə qadirdir və bu, çox önəmli yeni reallıqdır.

O ki qaldı, "Böyük Qayıdış"ı, bunu demək üçün görək biz ayrıca panel təşkil edək və mən təkcə bir neçə saat bu suala cavab verim. Çünki doğrudan da görülən işlər o qədər genişmiqyaslıdır ki, bunu bir

cavabda səsləndirmək çətindir. Hər şey göz önündədir - qayıdan insanların sayı getdikcə artır və bundan sonra daha sürətlə artacaq. Çünki biz birinci dörd ildə daha çox infrastruktur layihələri ilə məşğul idik. Onların əsas hissəsini demək olar ki, bitirmişik, bütün Qarabağ və Şərqi Zəngəzur dairəvi elektrik şəbəkə ilə artıq təmin edilib, Azərbaycanın ənənəvi elektrik təsərrüfatına da qoşulub. Burada artıq 280 meqavat gücündə su elektrik stansiyaları enerji istehsal edir və bu enerji Qarabağdan Azərbaycanın digər bölgələrinə gedir. Çünki bu gün Qarabağda o qədər adam yaşamır ki, bu qədər elektrik enerjisi lazım olsun. Siz maşınla gəlmisiniz, bilmirəm, Ağdam-Xankəndi-Şuşa yolu ilə, yoxsa Füzuli yolu ilə? Füzuli yolu ilə tunellərdən də keçmişiniz. Təkcə bu yolda 7 tunel inşa edilib. Tunellərin ümumi uzunluğu 80 kilometrdir. Ən uzun tunel yəqin ki, növbəti iki-üç ayda hazır olacaq. Murov dağının altındakı tunelin uzunluğu, - təkcə bir tunelin uzunluğu, - 11 min 700 metrdir. Yəni bu, dünya miqyasında ən uzun tunellərdən biridir. Dəmir yolu çəkilib. İndi Ağdama qatarla rahat getmək mümkün olacaq. Ağdam-Xankəndi dəmir yolunun təməlini mən bu yaxınlarda qoymuşam. Xankəndi-Şuşa kanat yolunun da tikintisi yəqin ki, yaxın zamanlarda başlayacaq və çox mənzərəli bir vasitə olacaq. Eyni zamanda, bunun funksional tərəfi də çox önəmlidir - hər yerdə inşaat-quruculuq işləri, xəstəxanalar, evlər, yaşayış binaları.

Qeyd etdiyim kimi, biz infrastruktur layihələrinin əksəriyyətini başa çatdırdıqdan sonra daha böyük vəsait yaşayış evlərinə istiqamətləndiriləcək. Düən Xocalı rayonunun iki kəndinə insanlar qayıdıb. Artıq keçmiş köçkünlərin yaşadığı yaşayış məntəqələrinin sayı 18-ə çatıb. Xankəndidə Qarabağ Universitetində 1500 tələbə oxuyur, 300 müəllim onlara dərslər deyir.

Yəni bütün bunları bilirsiniz, necə deyim, bizə bir möcüzə kimi gəlir, o cümlədən mənə. Halbuki yəni, sirsir deyil ki, bütün bu qərarların verilməsində mənim iştirakım olub. Amma qısa müddət ərzində bu qədər böyük işin görülməsi bu gün bir daha göstərir ki, bizim nə qədər istedadlı xalqımız var. Mənə çatın məlumatla görə, o cümlədən buraya səfər edən xarici nümayəndələr deyirlər ki, söhbət təkcə pulda, pul məsələsində deyil. İstəyirəm nə qədər pulun olsun, əgər insan kapitalı yoxdursa, əgər insanlar ürəklə işləmirlərsə, heç bir işi görmək mümkün deyil. Bir xüsusi əlaməti də diqqətinizə çatdırım, yəqin ki, siz də bunu yaxşı bilirsiniz. Burada işləyənlərin hamısı çox böyük həvəslə işləyir, - yəni, təbii ki, burada şirkətlər, dövlət qurumları işləyir, - burada işləmək insanlara xüsusi zövq verir. Biz bu torpaqlar üçün o qədər darıxmışıq, o qədər bu torpaqların həsrətinə olmuşuq ki, indi qayıtmış və necə dəyərlər, bu torpaqlarımızdan doya bilmirik. Ona görə "Böyük Qayıdış" Proqramı artıq reallaşmış. Təbii ki, bunun mərhələləri olacaq və aydan-aya, ildən-ildən qayıdan vətəndaşların sayı çoxalacaq, Qarabağ, Şərqi Zəngəzur dirçələcək. Mən "Böyük Qayıdış"ın əvvəlində demişdim ki, biz bu bölgəni cənnətə çevirəcəyik, artıq cənnətin kiçik bir parçasıdır. Bunu burada öz gözlərimizlə görürük. Sağ olun.

Moderator Ceyn Vitterspun: Cənab Prezident, dediyiniz kimi, biz söhbəti gecəyə qədər davam etdirə bilərdik. Əfsuslar ki, sessiyanın vaxtı bitir. Burada bizimlə olduğunuz üçün çox sağ olun. Bu axşam açıq söhbətə və vaxt ayırdığınızna görə minnətdarıq. Xanımlar və cənablar, biz alışıqladıq. Lakin gəlin, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, zati-aliləri cənab İlham Əliyevi bir daha alışıqlayaraq.

* * *

Sonda birgə foto çəkdirilib.

